

unesco

Latvijas
Nacionālā komisija

GADA PĀRSKATS

2024

UNESCO
Latvijas
Nacionālās
komisijas
pārskats
par darbu
2024. gadā

Saturs

Priekšvārds	3
UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas vispārējā darbība	4
Dalība UNESCO starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos	11
UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana	14
Stratēģiskie mērķi	18
 Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.	18
 Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.	20
 Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.	22
 Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.	26
Plāni 2025. gadam.	28

Priekšvārds

2024. gadā UNESCO Latvijas Nacionālā komisija savu darbību virzīja, lai izceltu un apliecinātu kultūras, izglītības un zinātnes nozīmi sabiedrības izturēspējas un drošumspējas stiprināšanā. Atbilstoši UNESCO vidēja termiņa stratēģijai šāda pieeja sasaucas ar stratēģisko mērķi – veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma drošību.

UNESCO Konvencijas par kultūras pieminekļu aizsardzību bruņotu konfliktu gadījumos 70. gadadiena iecienā domāt par mantojuma aizsardzību visplašākajā nozīmē. Starptautiskā konference „Kultūras mantojums un drošība”, diskusijas ar studentiem un radošo darbu konkursu jauniešiem „Mantojums mieram” atklāja, cik svarīga ir institūciju savstarpējā sadarbība un kā krīzes apstākļos kultūra kļūst par resursu cīņā par cilvēku spriedumiem, izvēlēm un pieņemtajiem lēmumiem.

Izaicinājums sabiedrības drošībai ir arī plaša informācijas tehnoloģiju izmantošana un mākslīgā intelekta ienākšana ikdienā. UNESCO izstrādātie ietvardokumenti par mākslīgo intelektu skolēnu un skolotāju auditorijai akcentē cilvēktiesības, ētikas principus un ilgtspēju, kā arī piedāvā stratēģijas mākslīgā intelekta ieviešanai izglītības sistēmās. UNESCO LNK atbilstoši savām funkcijām nodrošināja, ka izglītības eksperti gan valsts, gan pašvaldību līmenī tiek informēti par ietvardokumentos paustajām atziņām un ierosmēm, sadarbojoties ar konsultatīvo padomi „Izglītība visiem”, UNESCO Asociēto skolu projekta dalībiskolām un UNESCO katedrām.

Droša sabiedrība ir zināšanu sabiedrība, tāda, kurai piemīt kritiskā domāšana, radošums un plašs redzējums, kas ļauj ne tikai pilnvērtīgi dzīvot, bet apsteigt laiku, prognozējot un modelējot nākotnes situācijas. Baltijas valstu stipendija sievietēm zinātnē, iesaiste Pasaules Medijpratības un informācijpratības nedēļas aktivitātēs, darbība UNESCO dokumentārā mantojuma programmā „Pasaules atmiņa”, kā arī daudzi citi pasākumi kļuva par apliecinājumu Latvijas ekspertu un institūciju spējai rast atbildes un piedāvāt risinājumus globālajiem izaicinājumiem.

Sniedzot atbalstu politikas dokumentu izstrādē, nodrošinot sabiedrības informēšanu par UNESCO mandāta jautājumiem, veicinot starptautisko sadarbību, īstenojot starpnozaru programmas un stiprinot starpinstitūciju sadarbību, UNESCO Latvijas Nacionālā komisija sadarbojās ar plašu institūciju un ekspertu loku. Pateicoties visiem par atbalstu, vēlamies aicināt uz savstarpēji bagātinošu sadarbību 2025. gadā, lai cilvēce un cilvēcība būtu vadmotīvi un virzītājspēks.

Lai mums izdodas!

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas
ģenerālsēkretāre **Baiba Moļņika**

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas vispārējā darbība

Darbību regulējošie dokumenti

Saskaņā ar Apvienoto Nāciju Izglītības, zinātnes un kultūras organizācijas Latvijas Nacionālās komisijas [likumu](#) UNESCO Latvijas Nacionālā komisija (turpmāk – UNESCO LNK) ir atvasināta publisko tiesību juridiska persona un darbojas Ministru kabineta pārraudzībā.

UNESCO LNK mērķis ir stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Galvenās UNESCO LNK funkcijas:

- nodrošināt un koordinēt sekmīgu Latvijas Republikas dalību UNESCO, tās darbā iesaistot valsts un pašvaldību institūcijas, nevalstiskās un privātās organizācijas, it īpaši tās, kas darbojas izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomā;
- būt par informācijas, koordinācijas un sadarbības veidošanas centru Latvijā UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas ietvaros;
- izstrādāt un apstiprināt rīcības plānus UNESCO programmu īstenošanai un organizēt šo plānu izpildi;
- veidot, uzturēt un attīstīt sadarbības tīklu ar valsts un pašvaldību institūcijām un nevalstiskajām un privātajām organizācijām, kā arī individuālajiem ekspertiem;
- sniegt atzinumus, paust viedokli un izteikt priekšlikumus par UNESCO izglītības, zinātnes, kultūras, komunikāciju un informācijas jomas jautājumiem;
- pārstāvēt valsts intereses UNESCO un ar to saistītajās starpvaldību un starptautiskajās organizācijās, sadarbojoties ar citām atbildīgajām valsts institūcijām;
- veikt citas Latvijas Republikas un UNESCO normatīvajos aktos noteiktās funkcijas un pienākumus, kas saistīti ar UNESCO LNK mērķa īstenošanu.

Pamatojoties uz [UNESCO vidējā termiņa stratēģiju 2022.–2029. gadam](#) un aktuālajiem Latvijas Republikas valsts attīstības plānošanas dokumentiem, 2022. gadā tika apstiprināts vidēja termiņa plānošanas dokuments – [UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības stratēģija 2022.–2029. gadam](#). Stratēģija atspoguļo UNESCO LNK darbības misiju un vīziju, nosaka stratēģiskos mērķus, rīcības virzienus un plānošanas perioda sasniedzamos rezultātus.

UNESCO LNK misija

stiprināt izglītības, zinātnes, kultūras, komunikācijas un informācijas lomu valsts un sabiedrības ilgtspējīgā attīstībā, valstiskuma stiprināšanā, demokrātisko vērtību īstenošanā un nabadzības mazināšanā, kā arī sekmēt sabiedrības labklājību, tās locekļu līdztiesību un savstarpēju cieņu Latvijā.

Vīzija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija ir institūcija, kas stiprina starpinstitucionālo sadarbību un sniedz ieguldījumu ilgtspējīgā attīstībā UNESCO darbības jomās nacionālā un starptautiskā līmenī.

UNESCO LNK darbības stratēģija īsteno UNESCO vidējā termiņa stratēģijā 2022.–2029. gadam noteiktos stratēģiskos mērķus šādos rīcības virzienos:

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Nodrošināt, ka tiek aktualizēti UNESCO stratēģiskie ietvardokumenti, kas orientēti uz nākotnes izglītību.
- Veicināt UNESCO LNK sadarbības tīklu iesaisti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Veicināt radošu un inovatīvu pieeju un labās prakses piemēru popularizēšanu, lai nodrošinātu izglītības un zinātnes ilgtspējīgu attīstību un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt UNESCO kultūras konvenciju atpazīstamību un izpratni par kultūras daudzveidību un mantojuma saglabāšanu.
- Veicināt starpinstitucionālo sadarbību, kas sabiedrībā stiprina vārda brīvību un demokrātijas procesus.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

RĪCĪBAS VIRZIENI

- Sekmēt informācijas pieejamību un stiprināt medijpratības un informācijpratības prasmes.
- Veicināt UNESCO izstrādāto ētikas standartu un normu ievērošanu, risinot tehnoloģiju un digitālās transformācijas radītos izaicinājumus.

Stratēģiskie mērķi veido sinerģiju starp visām UNESCO galvenajām programmām – „Izglītība”, „Dabas zinātnes”, „Sociālās un humanitārās zinātnes”, „Kultūra”, „Komunikācija un informācija” un aptver četras dimensijas: izglītību, vidi, sociālo kohēziju un tehnoloģijas.

Stratēģijas īstenošanai UNESCO LNK sagatavoja darba plānu 2024. gadam, kurā tika noteiktas konkrētas aktivitātes un pasākumi, to īstenošanas termiņi un sadarbības partneri.

2024. gada UNESCO LNK darbība notika ciešā sadarbībā ar Latvijas Pastāvīgo pārstāvniecību OECD un UNESCO, nozaru ministrijām un citām valsts institūcijām, pašvaldībām, augstākajām mācību iestādēm, nozaru nevalstiskajām organizācijām, privāto sektoru un ekspertiem, UNESCO LNK sadarbības tīkliem (UNESCO asociētajām skolām Latvijā, UNESCO LNK bibliotēku tīklu „Stāstu bibliotēkas”, UNESCO katedrām Latvijā un atmiņas institūcijām, kas glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņas” dokumentāro mantojumu), kā arī iesaistot sabiedrību kopumā.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas struktūra

Saskaņā ar UNESCO LNK likumu tās lēmēj institūcija ir Asambleja. UNESCO LNK prezidents ir kultūras ministrs, bet viceprezidenti – izglītības un zinātnes un ārlietu ministri. *UNESCO LNK Asamblejas* sastāvā darbojas 20 dažādu gan valsts institūciju, gan nevalstiskā sektora jomu pārstāvji.

2024. gadā notika trīs UNESCO LNK Asamblejas sēdes: 1. februārī, 20. septembrī un 9. decembrī. UNESCO LNK Asambleja izskatīja un pieņēma pārskatu par darbu 2023. gadā, apstiprināja darba plānu 2024. gadam, Latvijas pieteikumus UNESCO dalībvalstu Līdzdalības programmai 2024.–2025. gadam un Latvijas pieteikumus UNESCO svinamo gadadienu kalendāram 2026.–2027. gadam un izmaiņas UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra vispārējās vadlīnijās, kā arī izskatīja vairākus informatīvus jautājumus t.sk. Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 70. gadadienai veltītās aktivitātes, UNESCO darbības plānu Ukrainas kultūras vērtību saglabāšanai un aizsardzībai un citām ar UNESCO mandāta jomām saistītām tēmām.

UNESCO LNK administratīvo darbu vada ģenerālsēkretāre Baiba Moļņika un 2024. gadā UNESCO LNK strādāja četri sektoru vadītāji – Izglītības, Zinātnes, Kultūras, Komunikācijas un informācijas.

UNESCO LNK funkciju īstenošanai nomā telpas Meistaru ielā 10, Rīgā, LV-1050 (ieeja no M. Smilšu un Ķēniņu ielas stūra). Nomāto telpu kopējā platība – 51.3 m². Telpu nomas līgums noslēgts ar valsts akciju sabiedrību „Valsts nekustamie īpašumi”, termiņš noteikts no 01.09.2023. līdz 31.08.2033.

Finanšu resursi

Saskaņā ar likumu UNESCO LNK finanšu līdzekļus veido valsts budžeta līdzekļi, juridisko un fizisko personu (to skaitā ārvalstu juridisko un fizisko personu) līdzekļi, dāvinājumi un ziedojumi, kā arī ieņēmumi no saimnieciskās darbības. Valsts budžeta finansējums UNESCO LNK darbības nodrošināšanai tiek piešķirts gadskārtējā valsts budžeta likumā noteiktajā apmērā no Kultūras ministrijai īpaši šim mērķim izveidotas apakšprogrammas 22.08.00.

2024. gadā valsts budžeta finansējums 176 976 eiro apmērā tika izlietots UNESCO LNK darbinieku atlīdzībām (5 pilnas slodzes amata vienības – ģenerālsēkretārs, Izglītības, Zinātnes, Kultūras, Komunikācijas un informācijas sektoru vadītāji un grāmatvedis, sabiedrisko attiecību speciālists, apkopēja uz uzņēmuma līguma pamata), uzturēšanas izdevumiem, komandējumiem un UNESCO programmu īstenošanai.

UNESCO LNK var saņemt valsts budžeta līdzekļus arī atsevišķu uzdevumu, programmu vai pasākumu īstenošanai. 2024. gadā saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas sadarbības līgumu tika piešķirts finansējums 19 316 eiro apmērā ANO 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķu, Pasaules Izglītības foruma Inčeonas deklarācijas un rīcības plāna „Izglītība 2030: Ceļā uz iekļaujošu, taisnīgu un kvalitatīvu izglītību un mūžizglītību” un dokumenta „Izglītības ilgtspējīgai attīstībai īstenošanas ietvars pēc 2019. gada” iniciatīvu ieviešanai Latvijā, kā arī konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” un tās sekretariāta materiāltehniskās darbības nodrošināšanai. 2024. gadā Kultūras ministrija piešķīra finansējumu 6000 eiro apmērā, lai nodrošinātu UNESCO nedēļas Latvijā 2024 un tās norīšu organizēšanu, atzīmējot UNESCO Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 70. gadadienu, t.sk. starptautiskas konferences „Kultūras mantojums un drošība” rīkošanai (2024. gada 14. oktobris). Finansējumu 4400 eiro apmērā konferences „Kultūras mantojums un drošība” organizēšanai piešķīra arī Aizsardzības ministrija. Kultūras ministrija piešķīra finansējumu 1500 eiro apmērā, lai nodrošinātu Latvijas pārstāvja dalību Eiropas Komisijas atvērtās koordinācijas metodes darba grupā „Kultūra un veselība”.

Papildu līdzekļi tiek piesaistīti UNESCO LNK programmu un aktivitāšu īstenošanai, veidojot partnerības ar dažādām valsts un starptautiskajām institūcijām, īstenojot dažādus projektus UNESCO Līdzdalības programmā un sadarbojoties ar citu valstu UNESCO nacionālajām komisijām, pašvaldībām un privāto sektoru. 2024. gadā UNESCO Līdzdalības programmas 2024.–2025. gadam ietvaros tika atbalstīts Latvijas projekts „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturētspējai”. Projektam piešķirtais UNESCO finansējums ir 25592 eiro apmērā un projekts tiks īstenots 2025. gada laikā.

Dalība padomēs, darba grupās un konkursu komisijās

2024. gada laikā UNESCO LNK darbojās dažādu līmeņu konsultatīvajās institūcijās, padomēs, komisijās un darba grupās, kas atbilst UNESCO mandāta jomām:

- Rīgas vēsturiskā centra saglabāšanas un attīstības padomē;
- Dziesmu un deju svētku padomē;
- Konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”;
- Nemateriālā kultūras mantojuma padomē;
- Nacionālajā kultūras padomē;
- Attīstības sadarbības konsultatīvajā padomē;
- Starpnozaru koalīcijā Ilgtspējīgas attīstības mērķu ieviešanā;
- Strūves ģeodēziskā loka saglabāšanas un attīstības padomē;
- Ziemeļvidzemes biosfēras rezervāta konsultatīvajā padomē;
- XIII Latvijas skolu jaunatnes Dziesmu un deju svētku mākslinieciskajā padomē;
- Valsts pētījumu programmas „Letonika 2” stratēģiskajā vadības padomē;
- Nacionālās kultūras mantojuma pārvaldes Kultūras pieminekļu nozares sabiedrisko organizāciju padomē;
- Baltijas valstu komitejā Dziesmu un deju svētku tradīcijas saglabāšanai un attīstībai;
- Medijpratības veicināšanas partneru grupā;
- Valsts pētījumu programmas „Latvijas kultūra – resurss valsts attīstībai” 2023.–2026. gadam īstenošanas un uzraudzības komisijā;
- Valsts kultūrkapitāla fonda mērķprogrammas „Nemateriālā kultūras mantojuma vērtību attīstība un ilgtspēja” konkursa komisijā;
- XIII Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētku biļešu rezervēšanas un ielūgumu komisijā;
- Konkursa „Suitu kultūrtelpas stiprināšanas un popularizēšanas pasākumu nodrošināšana 2024. gadā” komisijā;
- Konkursa „Lībiešu kultūrtelpas stiprināšanas un popularizēšanas pasākumu nodrošināšana 2024. gadā” komisijā;
- Latvijas ANO Jauniešu delegāta atlases komisijā;
- Latvijas Muzeju biedrības Gada balvas žūrijas komisijā;
- Balvas „Latvijas gada skolotājs” konkursa komisijā;
- Konkursa „Latvijas Kultūras kanons” komisijā;
- Ekoskolu programmas nacionālajā komisijā;
- Skolēnu radošo darbu konkursa „Vārds, kas mīl, vārds, kas nogalina” komisijā;
- Dzejnieka Viļa Plūdoņa 150. jubilejai veltītā literāro darbu un pārspriedumu konkursa komisijā.

Dalība UNESCO iniciatīvās

UNESCO Līdzdalības programma

Reizi divos gados dalībvalstis var iesniegt pieteikumus *UNESCO Līdzdalības programmas* finansiālajam atbalstam, kas palīdz iesaistīt dalībvalstis organizācijas noteikto mērķu sasniegšanā un UNESCO vidēja termiņa stratēģijas īstenošanā. UNESCO LNK mērķis, piedaloties UNESCO Līdzdalības programmā, ir dot ieguldījumu UNESCO un Latvijas partnerattiecību attīstībā, īstenojot UNESCO mērķus nacionālā līmenī un popularizējot Latvijas izglītības, zinātnes un kultūras sasniegumus, pozitīvo pieredzi un tradīcijas. UNESCO LNK pieteikumu sagatavošana balstās uz konsultācijām ar sadarbības tīkliem (UNESCO asociētājām skolām Latvijā, bibliotēkām, UNESCO katedrām, atmiņas institūcijām), valsts institūcijām un nevalstiskajām organizācijām.

UNESCO Līdzdalības programmai 2024.–2025. gadam tika sagatavoti divi projekti. Nacionāla līmeņa projekts „Agrinās bērnības izglītība ilgtspējīgai sabiedrībai” pievēršas ilgtspējas tēmu stiprināšanai Latvijas pirmsskolas izglītībā, akcentējot tās izšķirošo nozīmi un veicinot vietēji aktuālu motīvu iekļaušanu globālu jautājumu apgūvē. Savukārt sabreģionāla līmeņa projekts „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturētspējai” atspoguļo starptautiskas tendences muzeju un bibliotēku darbā ar ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī Gruzijas, Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Moldovas un Ukrainas muzeju un bibliotēku pieredzi miera un izturētspējas veicināšanā. No iesniegtajiem pieteikumiem finansējums pilnā apmērā (28000 USD) tika piešķirts projektam „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturētspējai” un tā īstenošana notiks 2025. gadā.

2024. gada sākumā UNESCO LNK sagatavoja un iesniedza atskaites par UNESCO Līdzdalības programmas 2022.–2023. gadam finansiāli atbalstītajiem diviem Latvijas projektiem „Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā” un „Muzeji, bibliotēkas un ilgtspējīgas attīstības mērķi: kopēju pieeju pielāgošana lokālā mērogā”.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārs

UNESCO veido svinamo gadadienu kalendāru ar mērķi apkopot un starptautiski izcelt dalībvalstu īpašās gadadienas, kuru atzīmēšana veicina miera kultūru, starpkultūru dialogu un sapratni. Kalendārā tiek iekļautas nozīmīgu notikumu jubilejas, kas bijuši izšķirīgi svarīgu ideju virzībā, vai arī ievērojamu personību gadadienas, kuras devušas būtisku ieguldījumu kultūras, izglītības, zinātnes un citu UNESCO mandāta jomu attīstībā. Nominēto personu darbībai jābūt universālai, atpazīstamai ārpus nomināciju virzošās valsts teritorijas, savukārt nominētajiem notikumiem jābūt globāla vai vismaz reģionāla rakstura, izceļot to nozīmi ārpus vienas valsts robežām, lai spētu atspoguļot kultūru daudzveidību, vērtības un ideālus, par kuriem iestājas UNESCO. Katra valsts var iesniegt ne vairāk kā divus gadadienu pieteikumus, no tiem vismaz vienam ir jāizceļ dzimumu līdztiesības idejas.

2024. gadā tika izsludināta svinamo gadadienu pieteikšana 2026.–2027. gadam un UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas institūcijām sagatavoja un pieteica UNESCO svinamo gadadienu kalendāram diplomātes, rakstnieces un sabiedriskās darbinieces Annas Rūmanes-Ķeniņas 150. gadadienu (2027. gads) un Liepājas Centrālās zinātniskās bibliotēkas 250. gadadienu (2027. gads). Lēmums par pieteikumu iekļaušanu kalendārā tiks pieņemts UNESCO Ģenerālās konferences 43. sesijā 2025. gada rudenī.

UNESCO svinamo gadadienu kalendārā 2024.–2025. gadam no Latvijas ir iekļauta Krišjāņa Valdemāra 200. gadadiena (2025. gads) un pirmās latviešu valodā iespiestās grāmatas 500. gadadiena (2025. gads), kuru atzīmēšanā var lietot īpašu UNESCO sagatavotu logo. UNESCO LNK 2024. gada nogalē piedalījās arī Latvijas Nacionālās bibliotēkas izdotā „Latviešu grāmatai 500” sagatavošanā.

UNESCO Radošo pilsētu tīkls

UNESCO Radošo pilsētu tīkls (*UNESCO Creative Cities Network*) izveidots 2004. gadā ar mērķi veicināt starptautisko sadarbību starp pilsētām, kuras radošumu ir atzinušas par instrumentu ilgtspējīgas pilsētvides attīstībā. Radošo pilsētu tīkls ir arī viena no UNESCO iniciatīvām ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanai, kā arī Jaunās Pilsētvides attīstības programmas iedzīvināšanai vietējā līmenī. Vairāk nekā 350 pilsētas, kas iesaistītas tīklā, darbojas kādā no septiņām tematiskajām jomām: amatniecībā un tautas mākslā, dizainā, gastronomijā, kino, literatūrā, mediju mākslā vai mūzikā.

2023. gadā UNESCO Radošo pilsētu sadarbības tīklam pievienojās Tukuma pilsēta Literatūras nozarē. 2024. gadā tika īstenota pasākumu programma, t.sk. Pasaules dzejas dienai veltītas norises, starptautisks tiešsaistes pasākums – akcija „Sirds uz perona”, festivāls „Uz Tukumu pēc literatūras” u.c. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar Tukuma novada pašvaldību un Tukuma Literātu apvienību un piedalās to rīkotajos pasākumos.

2024. gada nogalē UNESCO izsludināja jaunu pieteikšanos UNESCO Radošo pilsētu tīklam, UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Pašvaldību savienību informēja Latvijas pilsētas par iespēju iesaistīties un uzsāka saziņu ar ieinteresētajām pašvaldībām. Pieteikumi ir jāsaņem līdz 2025. gada marta sākumam.

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls

UNESCO Globālais izglītības pilsētu tīkls (*UNESCO Global Network of Learning Cities*) ir starptautiska platforma, kas apvieno 356 pilsētas no 79 UNESCO dalībvalstīm. Šīs pilsētas ir apņēmušās īstenot mūžizglītību un veicināt kvalitatīvas izglītības un mācību iespējas visiem vietējā līmenī. UNESCO izglītības pilsētas raksturo spēja savienot izglītības, apmācību un kultūras iestādes, vienlaikus iesaistot dažādus partnerus – valsts sektora pārstāvjus, pilsoniskās sabiedrības organizācijas un darba devējus.

Latvijā kopš 2016. gada Valmiera ir UNESCO Globālā izglītības pilsētu tīkla dalībniece, un kopš 2022. gada tīklam pievienojusies arī Ventspils. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar pilsētu pašvaldībām un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā. 2024. gadā visas tīkla dalībpilsētas sagatavoja periodiskos ziņojumus par darbības progresu un īstenotajām aktivitātēm. Reizi trijos gados tiek piešķirta UNESCO Izglītības pilsētu balva, lai godinātu pilsētas, kas veiksmīgi īstenojušas mūžizglītības principus un demonstrējušas ievērojamu progresu. 2024. gadā Valmierā pieteicās šai prestižajai balvai, tādējādi izceļot savus sasniegumus mūžizglītības jomā.

UNITWIN/UNESCO katedru programma

UNITWIN/UNESCO nodibināta 1992. gadā, un tajā darbojas vairāk nekā 1000 katedras 120 valstīs. Programma sekmē starptautisku sadarbību starp augstskolām un stiprina institucionālās spējas, zināšanu apmaiņu un sadarbību.

Latvijā nodibinātas piecas UNESCO katedras: Latvijas Universitātē UNESCO Medijpratības un informācijpratības katedra, Daugavpils Universitātē UNESCO katedra „Tradīcijas un inovācijas mijiedarbība izglītībā ilgtspējīgai attīstībai”, Latvijas Kultūras akadēmijā UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma politikas un tiesību katedra, Vidzemes Augstskolā UNESCO katedra „Biosfēra un cilvēks” un UNESCO katedra mediju un informācijas pratības un zinātnes pratības jautājumos. UNESCO LNK uztur regulāru saziņu ar UNESCO katedrām Latvijā un sadarbojas dažādu aktivitāšu īstenošanā, kā piemēram, 2024. gada janvārī notika Baltijas valstu un Polijas UNESCO nacionālo komisiju un UNESCO katedru sanāksme, kurā tika prezentēta UNESCO katedru darbība un pārrunātas turpmākās sadarbības iespējas.

UNESCO Asociēto skolu tīkls

UNESCO Asociēto skolu tīkls (UNESCO ASP) ir pirmais plaša mēroga starptautiskais skolu sadarbības tīkls, kas dibināts 1953. gadā. Šobrīd tajā darbojas aptuveni 12 000 izglītības iestāžu 181 valstī.

UNESCO ASP mērķi ir sekmēt vērtības un principus, kas ietverti UNESCO Statūtos, tostarp cilvēktiesības, dzimumu līdztiesību, taisnīgumu, demokrātiju, cieņu pret daudzveidību un starptautisko solidaritāti; integrēt mācīšanas un mācīšanās procesos četrus izglītības pilārus – mācīties zināt, mācīties darīt, mācīties būt, mācīties dzīvot kopā; stiprināt visu izglītības sistēmas dalībnieku iesaisti ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā; būt ideju laboratorijai inovatīvu, radošu pieeju izmantošanai mācību procesā un izglītības vidē. UNESCO ASP aktivitātes un projekti nacionālajā līmenī un skolās tiek organizēti trīs tematiskajos virzienos: cilvēktiesību izglītība, miera un nevardarbības kultūra un globālais pilsoniskums; ilgtspējīga attīstība un ilgtspējīgs dzīvesveids; kultūras mantojums, kultūras daudzveidība un starpkultūru izglītība.

2024. gadā tika atvērta jauna tiešsaistes platforma „*ASPnet Connect*”, kurā publiskota informācija par tīkla dalībiskolām un valstu nacionālajiem tīkliem. Platforma nodrošina ērtu veidu arī jaunu dalībiskolu pieteikšanai nacionālajiem tīkliem, tādējādi veicinot tīkla paplašināšanu un savstarpējo sadarbību. Dalība tīklā ir atvērta valsts, pašvaldību un privātām izglītības iestādēm no pirmsskolas līdz vidusskolas līmenim, kā arī profesionālās izglītības un pedagogu sagatavošanas iestādēm. *Vairāk par pieteikšanos ŠEIT.*

Tīkla darbību Latvijā koordinē UNESCO LNK, un 2024 gadā tajā darbojās 34 dažādu līmeņu izglītības iestādes. UNESCO LNK regulāri sazinās ar tīkla dalībiskolām, organizē pasākumus pedagogiem un skolēniem, piedalās skolu rīkotajās aktivitātēs, kā arī veicina skolu savstarpējo sadarbību un jaunu dalībiskolu piesaisti.

UNESCO balvas

UNESCO ik gadu pasniedz vairāk nekā 20 dažādas balvas personām, personu grupām un iniciatīvām, kas piedāvā ilgtspējīgus risinājumus globālajiem izaicinājumiem dzimuma līdztiesības, nabadzības novēršanas, iekļaujošas un kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā, klimata pārmaiņu uzraudzīšanā, kultūras daudzveidības veicināšanā un miera kultūras sekmēšanā. *UNESCO balvas* sniedz atbalstu tālākai pētniecībai un iniciatīvu turpināšanai, kā arī popularizē to atpazīstamību visā pasaulē.

2024. gadā UNESCO LNK regulāri informēja par iespējām pieteikties UNESCO balvām un sniedza atbalstu Latvijas pieteikumu sagatavošanā. Pieteikumu UNESCO Jikji balvai par dokumentāro mantojumu iesniedza LU LFMI Latviešu folkloras krātuve. UNESCO Jikji balvu pasniedz reizi divos gados par ieguldījumu dokumentārā mantojuma saglabāšanā un pieejamības veicināšanā, īstenojot dažādus projektus un realizējot veiksmīgu dokumentārā mantojuma pārvaldību, ieviešot inovācijas, veidojot publikācijas un rīkojot dokumentārā mantojuma pieejamību veicinošas aktivitātes.

2024. gadā izsludinātajai UNESCO – Madanjeeta Singha balvai par iecietības un nevardarbības veicināšanu UNESCO LNK pieteica Žaņa Lipkes memoriālu Rīgā. Balva tiek piešķirta par nozīmīgiem sasniegumiem, veiksmīgiem projektiem un iniciatīvam, kas sekmē toleranci un mieru. Žaņa Lipkes memoriāls ir devis nozīmīgu ieguldījumu iecietības un nevardarbības veicināšanā Latvijas sabiedrībā.

Dalība UNESCO starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos

UNESCO Pasaules konference par kultūras un mākslas izglītību (Apvienotie Arābu Emirāti)

(2024. gada 13.–15. februāris)

UNESCO Pasaules konferences par kultūras un mākslas izglītību mērķis bija pieņemt jauno *UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumentu*. Ietvardokuments ir svarīgs rīks dalībvalstīm, lai izstrādātu integrētas stratēģijas un politikas, kas iekļauj kultūras dimensiju izglītības sistēmās, un atbalstītu ieguldījumus prasmju un kompetenču attīstībā, īpaši caur kultūru un mākslu. Konferencē piedalījās dalībvalstu kultūras un izglītības ministri, starpvaldību organizāciju un UNESCO tīklu pārstāvji kultūras un izglītības jomā. t.sk. Latvijas delegācija, kuras sastāvā bija arī UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika. Latvijas pārstāvju dalība šajā konferencē un iesaiste dažādās sesijās veicināja Latvijas redzamību un devumu starptautiskajā kultūras un mākslas izglītības diskusijā, kā arī stiprināja sadarbību ar citām valstīm šajā jomā.

Konferences laikā notika vairākas pamatsesijas, kurās uzstājās dalībvalstu ministri, tai skaitā arī Latvijas kultūras ministre. Papildus pamatsesijām, UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika piedalījās divās paralēlās sesijās: (1) Eiropas kultūras un mākslas izglītības observatoriju tīkla (ENO) sesijā, kurā tika diskutēts, kā skolā veicināt kultūras izpausmju daudzveidību un izpratni. Latvijas pienesums šai sesijai bija dalīšanās pieredzē un informācijā par Skola 2030 kompetenču ietvaru, kurā kultūras izpratne un izpausmes ir viens no galvenajiem rīcības virzieniem, kā arī programmas „Latvijas skolas soma” prezentēšana; (2) Apvienoto Arābu Emirātu organizētajā sesijā, kas bija veltīta nemateriālā kultūras mantojuma integrēšanai mācību saturā un kurā dalībvalstis dalījās savā pieredzē un uzsvēra nemateriālā kultūras mantojuma nozīmi prasmju attīstīšanā un tradīciju pārmantošanā. Konferences laikā Latvijas delegācija piedalījās arī sarunās ar Lietuvas un Igaunijas kultūras un izglītības ministriju pārstāvjiem, lai apspriestu aktualitātes kultūras un mākslas izglītības jomā.

Eiropas UNESCO nacionālo komisiju 8. sanāksme (Turcija)

(2024. gada 24.–28. aprīlis)

Eiropas UNESCO nacionālo komisiju sanāksme ir sadarbības veids, kas nacionālajām komisijām dod iespēju dalīties pieredzē, pārrunāt savstarpēji interesējošus jautājumus un veidot kopīgus projektus. Sanāksmē tika diskutēts par nacionālo komisiju lomu, īstenojot UNESCO globālo prioritāti – Āfrika, kā arī pārrunāti labās prakses piemēri UNESCO mandāta jomās. UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika izcēla Latvijas darbu ar pirmiedzīvotāju – lībiešu – mantojuma saglabāšanu un tālāknodošanu, strādājot ar nevalstiskajām organizācijām, skolām un jauniešu grupām. Sanāksmes dalībnieki vienojās aicināt UNESCO Sekretariātu vairāk novērtēt UNESCO nacionālo komisiju nozīmi ilgtermiņa stratēģijās un programmās un izcēla UNESCO sadarbības tīklu – UNESCO ASP, katedru, biosfēras rezervātu, UNESCO Radošo pilsētu tīklu un UNESCO Globālo izglītības pilsētu tīklu – lomu UNESCO mērķu īstenošanā.

Starptautiskā konference „Kultūras mantojums un miers” (Nīderlande)

(2024. gada 13.–15. maijs)

Starptautiskā konference „Kultūras mantojums un miers” atzīmēja UNESCO Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 70. gadadienu. 1954. gadā Hāgā pieņemtā konvencija ir pirmais starptautiskais tiesiskais regulējums, kas pilnībā veltīts kustamā un nekustamā mantojuma aizsardzībai un tā balstās pārliecībā, ka jebkuras tautas kultūras vērtību izpostīšana nozīmē visas cilvēces kultūras vērtību zaudējumu.

Konferencē piedalījās arī Latvijas delegācija, kuras sastāvā bija Kultūras ministrijas, Aizsardzības ministrijas un UNESCO LNK pārstāvji. Konferences paneldiskusijās un prezentācijās tika skartas daudzveidīgas tēmas, t.sk. miera veicināšana caur kultūras mantojumu un kultūras diplomātijas nozīmi; militārās kapacitātes celšana kultūras vērtību aizsardzībai; jaunās tehnoloģijas kultūras vērtību aizsardzībai un sadarbība kultūras mantojuma saglabāšanā ārkārtas situācijās. Latvijas pārstāve A.Lāce piedalījās augsta līmeņa paneldiskusijā „Kultūras mantojuma ieguldījuma stiprināšana miera, sociālās kohēzijas un izlīgumu veicināšanā”. Konferences dalībnieki pieņēma arī *noslēguma dokumentu*.

Eiropas kultūras un mākslas observatoriju sanāksme (Vācija)

(2024. gada 14.–17. maijs)

Eiropas kultūras un mākslas observatoriju tīkls (ENO) izveidots ar mērķi stiprināt pētniecību kultūras un mākslas izglītības jomā, un tam ir noslēgts sadarbības līgums ar UNESCO. No Latvijas sadarbības tīklā iesaistījušās Latvijas Universitāte un Latvijas Kultūras akadēmija. Katru gadu tiek organizēta ENO tīkla sanāksme, kurā tiek izvērtēti iepriekšējā perioda darbības rezultāti, kā arī pārrunāti turpmākie sadarbības plāni. UNESCO nacionālo komisiju pārstāvji uz sanāksmi tika aicināti, lai diskutētu par UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumentu un stiprinātu zinātnisko institūciju un UNESCO nacionālo komisiju sadarbību. Sanāksmē katra valsts sniedza informāciju par Eiropas Komisijas noteiktās mūžizglītības kompetences – Kultūras izpratne un izpausmes – īstenošanu. Latvijas pārstāves no UNESCO LNK un Latvijas Kultūra akadēmijas uzstājās ar prezentāciju par jauno mācību satura modeli – Skola 2030 un programmu „Latvijas skolas soma”, kura piedāvā daudzveidīgu pieeju kultūras izpausmēm un izpratnes veicināšanai.

Īrijas 9. nacionālais forums „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (Īrija)

(2024. gada 22.–25. novembris)

UNESCO LNK Izglītības sektora vadītāja Elīna Bērziņa piedalījās Īrijas 9. nacionālajā forumā „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai” (IIA). Foruma programma bija veltīta IIA stratēģijas „IIA līdz 2030” īstenošanai un izcilo piemēru prezentēšanai, kas ataino kvalitāti, inovāciju un panākumus Īrijas izglītības sistēmā. Īpaša uzmanība tika pievērsta paaudžu dialogam un izglītības sektora nozīmei ilgtspējīgas nākotnes veidošanā.

Vizītes laikā notika tikšanās ar UNESCO Īrijas Nacionālās komisijas un Īrijas Izglītības departamenta pārstāvjiem, lai pārrunātu Īrijas IIA nacionālo stratēģiju un iniciatīvas un iepazīstinātu ar Latvijas situāciju. Sarunās tika analizēta Īrijas pieredze IIA nacionālās stratēģijas izstrādē, ikgadējo forumu organizēšanā, kā arī sabiedrības informēšanas kampaņās.

UNESCO dalībvalstīm, tostarp Latvijai, tiek rekomendēts izstrādāt nacionālo IIA valsts iniciatīvu, kas kalpotu kā ietvars, kas apvieno esošās un jaunas aktivitātes, lai veidotu sinerģiju starp dažādiem sektoriem un stiprinātu IIA sistēmas attīstību. Pieredzes apmaiņas vizīte bija vērtīga, jo UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju ir uzsākusi darbu pie valsts iniciatīvas izstrādes.

Eiropas Komisijas atvērtās koordinācijas metodes darba grupa „Kultūra un veselība”

Eiropas Komisijas atvērtās koordinācijas metodes darba grupā „Kultūra un veselība” kopš 2024. gada sākuma darbojas kultūras un veselības ministriju deleģēti eksperti no visām Eiropas Savienības valstīm. Latvijas Republikas Kultūras ministrijas nominētais pārstāvis darba grupā ir UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte.

Grupas darba mērķis ir apzināt veidus, kā stiprināt starpnozaru sadarbību starp kultūras un veselības nozarēm ES un dalībvalstīs, un sniegt attiecīgas rekomendācijas. Darba grupas uzdevumi ir turpināt jau esošo kultūras un veselības nozaru sadarbības stratēģiju un pārbaudīto modeļu uzskaiti un kartēšanu, kā arī izstrādāt ieteikumus, kā kultūru vislabāk iekļaut veselības jomā, īpašu uzmanību pievēršot psihiskai veselībai, tostarp atveseļošanai pēc dabas un cilvēka izraisītām ārkārtas situācijām.

2024. gadā notika četras darba grupas klātienēs un attālinātas sanāksmes (27.–28. februāris, 23.–24. maijs; 12. septembris 24.–25. septembris), kurās tika apspriesti grupas darba mērķi un uzdevumi un apakšgrupu izveide, prezentētas dažādu valstu pieejas kultūras un veselības jomu sadarbībai un izskatīti sagatavoties materiāli.

UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte piedalījās šādās apakšgrupās: *Value* (kultūras un veselības nozaru sadarbības vērtība no dažādu nozaru skatupunktiem); *Delivery* (politikas rekomendāciju daļa, kas attiecas un darbībām nozaru sadarbības veicināšanā); *Case studies* (Eiropā pastāvošu politiku, pētījumu un iniciatīvu kartēšana kultūras un veselības jomā), kā arī sniedza prezentāciju par Interreg projektu „Nosūtījums uz kultūras aktivitātēm Baltijas jūras reģionā 2023–2025”.

2024. gadā UNESCO LNK pārstāvji Latvijas delegāciju sastāvā piedalījās arī citos starptautiskos pasākumos.

UNESCO LNK Izglītības sektora vadītāja Elīna Bērziņa piedalījās Eiropas Globālās izglītības tīkla un Čehijas Ārlietu ministrijas rīkotajā **reģionālajā pasākumā „Globālā izglītības politika Centrāleiropā: starpministriju dialogs, lai dalītos ar iespējām un izaicinājumiem”** Prāgā (2024. gada 12.–14. marts). Pasākuma laikā dalībnieki dalījās pieredzē un labās prakses piemēros, aplūkojot globālās izglītības nozīmi demokrātiskas un ilgtspējīgas sabiedrības attīstībā.

UNESCO LNK Kultūras sektora vadītāja Inga Surgunte piedalījās **Konvencijas par kultūras priekšmetu nelikumīgas ieviešanas, izvešanas un īpašumtiesību maiņas aizliegšanu un novēršanu dalībvalstu sanāksmes apakškomitejas 12. sesijā** un **Kultūras priekšmetu atgriešanas to izcelsmes valstīm vai atsavināšanas nelikumīgas piesavināšanās gadījumā veicināšanas Starpvaldību komitejas 24. sesijā** Parīzē (2024. gada 27.–31. maijs).

UNESCO LNK ģenerālsekretāre Baiba Moļņika piedalījās **starptautiskā konferencē „Ceļā uz Ukrainas kultūras sektora atveseļošanu”** Viļņā (2024. gada 6.–7. jūnijs), kas bija veltīta Ukrainas kultūras sektora atjaunošanai un stiprināšanai. Konferencē tika prezentēts UNESCO darbības plāns Ukrainas kultūras vērtību saglabāšanai un aizsardzībai, kas sniedz atbalstu Ukrainas māksliniekiem un kultūras profesionāļiem, palīdz aizsargāt un atjaunot kultūras mantojuma vietas un sekmēt kultūras dzīves norises.

2024. gadā laikā UNESCO LNK pārstāvji regulāri attālināti piedalījās un sekoja līdzi izskatāmajiem jautājumiem arī citos dažāda līmeņa UNESCO organizētos pasākumos (konferencēs, semināros, konsultācijās, darba grupās u.c.) visās UNESCO darbības jomās: izglītībā, zinātnē, kultūra, informācijā un komunikācijā. Kā piemēram, UNESCO Izpildpadomes pavasara un rudens sesijās, UNESCO nacionālo komisiju sanāksmēs, ar UNESCO konvencijām un citiem normatīvajiem dokumentiem saistītajos pasākumos. Pārskata periodā UNESCO LNK regulāri līdzdarbojās informācijas sagatavošanā par Latvijas iesaisti UNESCO programmu īstenošanā, kā piemēram, UNESCO dalībvalstu aptaujā par 2026.–2029. gada programmas un budžeta izstrādi.

UNESCO LNK regulāri informēja atbildīgās institūcijas par UNESCO pasākumiem un saistošajiem darba kārtības jautājumiem, iesaistījās arī citu Latvijas valsts un pašvaldību institūciju un nevalstisko organizāciju līdzdalības nodrošināšanā dažāda līmeņa UNESCO starptautiskos pasākumos un piedalījās Latvijas pozīciju sagatavošanā.

UNESCO un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas darbības popularizēšana

Lai informētu sabiedrību par UNESCO un UNESCO LNK darbību un popularizētu tās principus, vērtības un idejas, UNESCO LNK 2024. gadā izmantoja šādas sabiedrisko attiecību metodes un komunikācijas kanālus:

1. mediju attiecības nacionālajos un reģionālajos plašsaziņas līdzekļos;
2. aktualitāšu publicēšana UNESCO LNK interneta vietnē <https://www.unesco.lv/lv>;
3. regulāra komunikācija sociālo tīklu vietnēs <https://www.facebook.com/UNESCOLNK/> un https://x.com/#!/UNESCO_LNK, kā arī <http://www.youtube.com/unescovideo>;
4. informācijas izplatīšana, izmantojot informatīvus materiālus, izdevumus un publikācijas;
5. informācijas publiskošana sadarbības partneru komunikācijas kanālos.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas publicitāte plašsaziņas līdzekļos

Viens no informācijas kanāliem, lai īstenotu komunikācijas uzdevumus, ir plašsaziņas līdzekļi. Lai nodrošinātu regulāru sabiedrības informēšanu par UNESCO programmu īstenošanu Latvijā un pasaulē un par dažādām ar UNESCO un UNESCO LNK darbību saistītām aktualitātēm, izmantojot plašsaziņas līdzekļus, 2024. gadā kopumā tika sagatavotas un nacionālajiem un reģionālajiem medijiem izplatītas 52 preses relīzes (2023. gadā – 68 preses relīzes). UNESCO LNK sadarbības tīklu institūcijas, pašvaldības un citas partnerorganizācijas ir izteikti nozīmīgs resurss sabiedrības informēšanā un mērķauditoriju sasniegšanā gan sagatavojot un izplatot ziņas par notikumiem, kas saistīti ar UNESCO un UNESCO LNK, gan publicējot to savos informatīvajos resursos (interneta vietnēs un sociālo tīklu vietnēs).

Kopumā plašsaziņas līdzekļos 2024. gadā, izmantojot resursa News.lv piedāvāto ARCIS publikāciju apkopojumu, konstatētas 437 publikācijas drukātajos un/vai interneta medijos, kur ziņots par UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātēm vai aktualitātēm vai arī pieminēts UNESCO vārds. Vidējais publikāciju skaits mēnesī sastāda 36 publikācijas.

Plašsaziņas līdzekļi 2024. gada laikā vēstīja par kultūras un kultūras mantojuma, izglītības, medijpratības un zinātnes tēmām, iekļaujot UNESCO LNK aktualitātes, ziņojumu un pētījumu datus un ekspertu viedokļus.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas komunikācija tiešsaistē

Lai nodrošinātu iespēju ikvienam uzzināt par aktualitātēm un notikumiem, 2024. gadā UNESCO LNK turpināja uzturēt interneta vietni www.unesco.lv, kas kopš 2021. gada iekļauta Valsts un pašvaldību iestāžu tīmekļvietņu vienotajā platformā. UNESCO LNK mājas lapa pēc „Google Analytics” datiem 2024. gadā sasniegusi 50 551 skatījumu un 17 541 unikālo sesiju.

2024. gadā tika turpināta komunikācija sociālajos tīklos [Facebook.com](https://www.facebook.com) un [X.com](https://www.x.com), regulāri publicējot UNESCO LNK ziņas par aktivitātēm Latvijā un ziņas par norisēm UNESCO un citās dalībvalstīs, pārpublicējot UNESCO un UNESCO LNK partneru ziņojumus, veidojot pasākumu tiešraides tiešsaistē un izmantojot atsauces uz mediju publikācijām, kas veltītas kādai UNESCO vai UNESCO LNK aktivitātei.

Sociālā tīkla vietnē [Facebook.com](https://www.facebook.com) [UNESCO LNK lapā](https://www.facebook.com/UNESCO_LNK_lapa) publicētajam saturam 2024. gadā sekoja 2437 sociālā tīkla lietotāji (*Total Page Likes*), kuru skaits gada laikā ievērojami pieaudzis – piepulcējušies 144 jauni lapas lietotāji. 2024. gadā sociālā tīkla vietnē [Facebook.com](https://www.facebook.com) [UNESCO LNK lapā](https://www.facebook.com/UNESCO_LNK_lapa) tika publicēti kopumā 335 ieraksti/publikācijas (2023. gadā 470 ieraksti/publikācijas), sastādot mēnesī vidēji 28 ierakstus/publikācijas. No tām populārāko vidū pēc sasniegtās auditorijas (*Reach* rādītājs) un pēc apmeklētāju iesaistes (*Like* vai *Share* rādītāji) bija ieraksti par UNESCO nedēļas 2024 aktivitātēm un Zilo vairogu karti (virs 3300), par Baltijas valstu stipendijas sievietēm zinātnē konkursa izziņošanu (virs 3300 lietotāju), par Globālās izglītības nedēļas metodiskajiem materiāliem (virs 3200), par jaunrades semināru skolotājiem (virs 2800), par UNESCO mākslīgā intelekta ietvardokumentiem (virs 2600).

Sasniegtās sociālo tīklu auditorijas statistikas dati atklāj, ka lielāko popularitāti gūst ieraksti, kuros ir ietverti, pirmkārt, praktiski, metodoloģiski materiāli, otrkārt, vizuāls vai audiovizuāls saturs, piemēram, fotogalerijas vai videoieraksti. Sociālo tīklu augošo statistiku ievērojami veicina UNESCO LNK sadarbības partneru un tīklu institūciju izcelšana sociālos tīklos, palielinot šo ierakstu redzamību arī partneru sociālo tīklu vietņu profilos.

Savukārt sociālajā tīklā X.com [UNESCO LNK](#) profila ierakstiem 2024. gadā sekoja 1034 lietotāji (2023. gadā tie bija 1028). Darbības popularizēšanai tika izmantots arī UNESCO [LNK kanāls](#) platformā YouTube, tajā publiskoti kopumā 287 video. 2024. gadā tas tika papildināts ar video par Baltijas valstu stipendijas sievietē zinātnē laureātēm un starptautiskās konferences „Kultūras mantojums un drošība” priekšlasījumiem.

UNESCO LNK pārstāvji 2024. gadā ir snieguši komentārus plašsaziņas līdzekļiem, tostarp arī piedalījušies dažādos raidījumos gan televīzijā, gan radio, kā piemēram, Latvijas Radio 1 raidījumā „Ģimenes studija” sniedzot viedokli par mobinga jautājumiem skolā un viedierīču lietojumu izglītības iestādēs, Latvijas Radio 1 raidījumā „Zināmais Nezināmajā” sarunā par kultūras drošības un kultūras mantojuma tēmām. UNESCO LNK sagatavoja jautājumus par UNESCO un kultūras mantojumu LTV skolēnu erudīcijas raidījumam „Gudrs, vēl gudrāks”.

UNESCO nedēļa Latvijā 2024

(2024. gada 14.–20. oktobris)

UNESCO nedēļa Latvijā norisinās ik gadu oktobrī kopš 2011. gada, tā iezīmējot 1991. gada 14. oktobri, kad Latvija tika oficiāli uzņemta UNESCO. UNESCO nedēļa ir platforma dažādu institūciju un nozaru sadarbībai, starptautiskas un nacionālas pieredzes, viedokļu un ideju apmaiņai, kā arī jaunu iniciatīvu īstenošanai, iedvesmojoties no UNESCO izceltajām vērtībām gan nacionālā, gan starptautiskā mērogā.

UNESCO nedēļa Latvijā – no 14. līdz 20. oktobrim – bija veltīta kultūras un drošības tēmai, atzīmējot UNESCO Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā 70. gadadienu. 1954. gadā Hāgā pieņemtā Konvencija ir pirmais starptautiskais tiesiskais regulējums, kas pilnībā veltīts kustamā un nekustamā mantojuma aizsardzībai.

UNESCO dalībvalstis visā pasaulē rīkoja Konvencijas jubilejai veltītus pasākumus, uzsverot tās noteikto principu aktualitāti šī brīža ģeopolitiskajā situācijā pasaulē. UNESCO nedēļas 2024 Latvijā mērķis bija vairot izpratni par kultūras un drošības sasaisti, Latvijas un starptautisko pieredzi kultūras vērtību aizsardzībā un stiprināt starpnozaru sadarbību.

Nedēļas galvenais pasākums bija starptautiska konference politikas plānotājiem un kultūras mantojuma profesionāļiem „Kultūras mantojums un drošība”, kas norisinājās 2024. gada 14. oktobrī Saeimā un kuru ikviens interesents varēja vērot tiešraidē. Konferenci rīkoja UNESCO LNK, Saeimas Izglītības, kultūras un zinātnes komisija, Saeimas Aizsardzības, iekšlietu un korupcijas novēršanas komisija, Kultūras ministrija un Aizsardzības ministrija.

UNESCO nedēļas laikā noslēdzās radošo darbu konkurss „[Mantojums mieram](#)”, kura mērķis bija vairot bērnu un jauniešu izpratni par kultūras mantojuma nozīmi miera veicināšanā. Līdz 2024. gada 30. septembrim Latvijas skolēni vecumā no 12 līdz 18 gadiem varēja iesniegt radošo darbu vienā no trim konkursa kategorijām – „Gatavo mieram”, „Zīmē mieram” un „Filmē mieram”. Kopumā konkursam tika iesniegti 85 darbi no visiem Latvijas reģioniem un 17. oktobrī notika konkursa noslēguma pasākums uz kuru tika aicināti visi dalībnieki un paziņoti konkursa uzvarētāji. Konkursu organizēja Latvijas Kara muzejs un UNESCO LNK sadarbībā ar Aizsardzības ministriju, Kultūras ministriju un Nacionālajiem bruņotajiem spēkiem.

UNESCO nedēļas laikā no 14.–20. oktobrim UNESCO LNK sociālo tīklu platformas Facebook lapā ik dienu tika publicēta skaidrojoša informācija par UNESCO Hāgas konvenciju, tās diviem protokoliem, kā arī institūcijām un instrumentiem, kas nodrošina Konvencijas ieviešanu Latvijā. Tostarp UNESCO nedēļas laikā ikviens tika aicināts pievērst uzmanību savā apkaimē esošajiem kultūras mantojuma objektiem, kuri ir apzīmēti ar zilbaltā vairoga zīmi „*Blue Shield*”, un izcelt šos objektus ar savām fotogrāfijām un aprakstiem par to kultūrvēsturisko nozīmi, pievienojot mirkļbirkas #UNESCOnedēļa2024, #kultūraidrošība. Savukārt 18. oktobrī, ikvienam interesentam bija iespēja pārbaudīt savas zināšanas par kultūras un drošības tēmām tiešsaistes erudīcijas spēlē „UNESCO viktorīna”, ko rīkoja UNESCO LNK sadarbībā ar erudīcijas spēļu rīkotāju „Lielā viktorīna” un ar Kultūras ministrijas finansiālu atbalstu.

Iniciatīva „Balsu talka”

2024. gadā turpinājās sabiedriskās *iniciatīvas „Balsu talka”* popularizēšana un dalībnieku iesaiste. Iniciatīva tika uzsākta 2023. gada maijā un Latvijas iedzīvotāji ir aicināti ierunāt dažādus tekstus latviešu valodā, kas palīdz nodrošināt pietiekamu datu apjomu runas tehnoloģiju attīstībai, kā arī sniedz atbalstu latviešu valodas saglabāšanā nākamajām paaudzēm. Iniciatīva tiek īstenota ES Atveseļošanas un noturības mehānisma projektā „Valodu tehnoloģiju iniciatīva”, sadarbojoties LU Matemātikas un informātikas institūtam, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtam, Latvijas atvērto tehnoloģiju asociācijai un UNESCO LNK.

Iniciatīva „Simtgades talka”

2024. gadā LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts un UNESCO LNK izziņoja Latviešu folkloras krātuves *„Simtgades talku”*, kas norisināsies no 2024. gada 3. septembra līdz 2025. gada 31. decembrim. „Simtgades talkas” mērķis ir iesaistīt sabiedrību Latviešu folkloras krātuves arhīva izzināšanā un nemateriālā kultūras mantojuma dokumentu apstrādē. Latvijas Folkloras krātuve savā 100. jubilejas gadā ir sagatavojusi jaunu manuskriptu pārrakstīšanas platformu (*lfk100.garamantas.lv*) un aicina pārrakstīšanas talkā iesaistīties ikvienu, kuru interesē latviešu un Latvijas mazākumtautību nemateriālais kultūras mantojums.

Publikācijas un informatīvie materiāli

UNESCO Globālais izglītības monitoringa ziņojums „Līderība izglītībā”

UNESCO Globālie izglītības monitoringa ziņojumi tiek publicēti kopš 2002. gada, un tie sniedz vērtīgu informāciju par ANO Ilgtspējīgas attīstības 4. mērķa – „Kvalitatīva izglītība” – īstenošanu. Galvenais ziņojuma uzdevums ir apkopot un analizēt pieejamos datus, lai novērtētu progresu un atšķirības izglītībā dažādās valstīs, kā arī sniegtu ieteikumus, kas veicina politikas veidošanu un dialogu.

Globālajā izglītības monitoringa ziņojumā *„Līderība izglītībā”*, kas tika publicēts 2024. gada oktobrī, tiek aplūkota līderības nozīme izglītībā. Ziņojums uzsver, ka izglītības līderība ir otrais nozīmīgākais faktors, kas ietekmē mācīšanās rezultātus. Līderi, sākot no skolu līmeņa līdz pat valsts institūcijām, ir būtiski izglītības sistēmu attīstībā. Ziņojumā izvērtēts, kā izglītības līderība tiek īstenota dažādās valstīs, kā arī kādi ārējie faktori – sociālie, kultūras un pārvaldes apstākļi – ietekmē efektīvu līderību. Tiek pētīti arī politikas instrumenti, kas var veicināt līderības prasmju attīstību, kā arī analizēti 211 valstu pārskati par skolu līderu atlases, sagatavošanas un attīstības likumiem un politikām.

2024. gada nogalē UNESCO LNK uzsāka darbu pie Globālā izglītības monitoringa ziņojuma *„Līderība izglītībā”* īsā un garā kopsavilkuma tulkošanas un publikāciju sagatavošanas latviešu valodā. Materiāli latviešu valodā būs pieejami sabiedrībai 2025. gada pirmajā pusē.

UNESCO ietvardokumenti par mākslīgo intelektu izglītībā skolotājiem un skolēniem

2024. gada septembrī UNESCO publicēja divus nozīmīgus ietvardokumentus skolēniem un pedagogiem par mākslīgā intelekta (MI) iekļaušanu izglītībā. Šie dokumenti izstrādāti, lai atbalstītu izglītības sistēmas adaptāciju mūsdienu digitālajā laikmetā, piedāvājot konkrētas stratēģijas MI apguvei un ieviešanai, balstoties uz globālām konsultācijām ar dalībvalstīm un ekspertiem.

Skolēniem paredzētais ietvardokuments koncentrējas uz četrām galvenajām kompetencēm: cilvēkcentrētu domāšanu, MI ētiku, MI tehniku un pielietojumu izpratni, kā arī MI sistēmu veidošanu. Tas palīdz skolēniem kļūt par atbildīgiem un kritiskiem MI lietotājiem un līdzveidotājiem. Savukārt *skolotājiem* vērsts ietvars piedāvā profesionālās attīstības stratēģijas, lai palīdzētu skolotājiem attīstīt prasmes, kas nepieciešamas, lai efektīvi mācītu un vadītu MI izglītībā.

2024. gadā UNESCO LNK ir aktualizējusi šos dokumentus un to ieteikumus, organizējot konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanākumi un informējot atbildīgās institūcijas un plašāku sabiedrību. UNESCO LNK turpinās strādāt pie šī temata arī 2025. gadā.

UNESCO ziņojums „Tehnoloģijas ar viņas nosacījumiem”

2024. gadā UNESCO izdeva ziņojumu „*Tehnoloģijas ar viņas nosacījumiem*”, kas atklāj, kā digitālās tehnoloģijas uzlabo izglītību, taču arī rada riskus, piemēram, dzimumu stereotipu pastiprināšanu un meiteņu privātuma apdraudēšanu. Sociālie mediji ar algoritmiem var negatīvi ietekmēt meiteņu pašcieņu un ķermeņa tēlu, kas ietekmē viņu mentālo veselību un izglītības panākumus. Ziņojums arī aplūko dzimumu atšķirības piekļuvē tehnoloģijām un karjerai, uzsverot izaicinājumus, kas sākas jau agrīnā vecumā.

Lai palielinātu sabiedrības izpratni par ziņojuma galvenajiem secinājumiem un ieteikumiem, UNESCO LNK īstenoja informatīvo kampaņu sociālajos tīklos. Tajā tika akcentēti būtiskākie ziņojumā atklātie riski un iespējamie risinājumi, lai veicinātu sabiedrības dialogu par dzimumu līdzsvaru tehnoloģiju un izglītības jomā.

UNESCO ietvardokuments par kultūras un mākslas izglītību

UNESCO ietvardokuments par kultūras un mākslas izglītību sniedz vadlīnijas un principus, lai veicinātu mākslas un kultūras izglītību visos izglītības līmeņos. Tā mērķis ir uzsvērt mākslas izglītības nozīmi personības attīstībā, kā arī sabiedrības un kultūras daudzveidības saglabāšanā. Dokuments aicina valstis integrēt mākslas un kultūras izglītību mācību programmās, lai sekmētu radošumu, kritisko domāšanu un sociālo iekļaušanu. Tas arī uzsver mākslas izglītības lomu ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanā, īpaši mērķos, kas saistīti ar izglītību, kultūras mantojuma saglabāšanu un starpkultūru dialogu.

Šis ietvardokuments tika apstiprināts UNESCO Pasaules konferencē par kultūras un mākslas izglītību 2024. gada sākumā. Darbs pie UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumenta tika uzsākts jau 2021. gadā un Latvija aktīvi piedalījās tā izstrādes procesā, iesaistot atbildīgās nozaru ministrijas – Kultūras ministriju un Izglītības un zinātnes ministriju un augstāko mācību iestāžu ekspertus. UNESCO LNK 2024. gadā vairākkārt Latvijā ir prezentējusi ietvardokumentu dažādām iesaistītajām pusēm, tostarp arī konsultatīvajā padomē „Izglītība visiem”.

Brošūra par UNESCO lēteikumu par mākslīgā intelekta ētiku

2021. gadā UNESCO dalībvalstis pieņēma *lēteikumu par mākslīgā intelekta ētiku*. Tā ir pirmā starptautiska līmeņa vienošanās par uz cilvēku orientētu mākslīgo intelektu (MI), kas aicina nodrošināt ētisku MI izstrādi un ieviešanu, ievērojot cilvēktiesības. Vācijas, Nīderlandes un Slovēnijas UNESCO nacionālās komisijas ir sagatavojušas brošūru, kuras mērķis ir skaidrot lēteikuma būtību un sniegt vadlīnijas valdībām, izstrādājot likumus un stratēģijas MI jautājumos. 2024. gadā Latvijas Nacionālā komisija sagatavoja *brošūras* tulkojumu latviešu valodā un izsūtīja šo materiālu augstākās izglītības iestādēm un citiem sadarbības partneriem.

Stratēģiskie mērķi

Stratēģiskais mērķis: nodrošināt kvalitatīvu, taisnīgu, iekļaujošu izglītību un veicināt mūžizglītības iespējas visiem, tostarp mazinot nevienlīdzību un sekmējot mācīšanos un radošumu sabiedrībā – jo īpaši digitālajā laikmetā.

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem”

Konsultatīvā padome „Izglītība visiem” darbojas no 2005. gada, un tās mērķis ir veicināt ministriju un citu pārvaldes iestāžu, pašvaldību, privātā sektora, nevalstisko un starptautisko organizāciju sadarbību un saskaņotu rīcību, lai visiem nodrošinātu iekļaujošu, līdztiesīgu un kvalitatīvu izglītību un veicinātu mūžizglītību.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” nolikumā noteikti trīs rīcības virzieni:

- sekmēt mūžizglītības pieejamību visos izglītības līmeņos, tai skaitā atbalstot profesionālās un tehniskās izglītības pilnveidi, neformālā izglītībā un ikdienējās mācīšanās procesā apgūtu prasmju atzišanu, kā arī mērķtiecīgu informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošanu izglītībā;
- sekmēt zināšanu, prasmju un attieksmju apguvi, lai veicinātu ilgtspējīgu attīstību, ko nodrošina izglītība, ilgtspējīgs dzīvesveids, cilvēktiesības, dzimumu līdztiesība, miera un nevardarbības kultūra, globālais pilsoniskums un cieņa pret kultūras daudzveidību;
- veicināt iekļaujošu izglītību un attīstību veicinošu mācību vidi.

Lai sekmīgi īstenotu konsultatīvās padomes mērķus un rīcības virzienus, kā arī apspriestu Latvijai un visai pasaulei nozīmīgus izglītības dokumentus un problēmjautājumus, UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrija ir noslēgusi sadarbības līgumu un saskaņā ar to UNESCO LNK koordinē konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” darbību. 2024. gadā notika divas konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksmes un UNESCO LNK uzturēja regulāru saziņu ar Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvjiem un padomes locekļiem par aktuālajiem jautājumiem.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Kultūras un mākslas izglītība”

(2024. gada 24. maijs)

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme norisinājās UNESCO Starptautiskās mākslas izglītības nedēļas ietvaros. Sanāksmes dalībnieki pievērsās 2024. gadā pieņemtajam UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumentam un tajā akcentētajām tēmām – holistisko pieeju kultūras un mākslas izglītībai, tās transformējošo ietekmi uz indivīdiem un sabiedrību un tās starpdisciplināro nozīmi.

Sanāksmē attālināti piedalījās UNESCO Sekretariāta pārstāvji, kuri iepazīstināja ar UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumenta izveides procesu, tā galvenajām tēmām un dokumenta ieviešanas un monitoringa mehānismiem. UNESCO pārstāvji pateicās Latvijai par sniegto ieguldījumu ietvardokumenta satura izstrādē un par Latvijas delegācijas aktīvo līdzdalību UNESCO Pasaules konferencē par kultūras un mākslas izglītību.

Dalībnieki iepazīs ar Izglītības un zinātnes ministrijas Metodiskā centra vīziju un uzklusēja Latvijas Nacionālā kultūras centra prezentāciju par Latvijas kultūras un mākslas izglītību kā vispusīgas izglītības komponenti, kas nodrošina personības pilnvērtīgu attīstību. Tika apskatīts arī labās prakses piemērs iekļaujošas sabiedrības veicināšanai – projekts „Mākslinieks ir klātesošs – laikmetīgās mākslas rezidences skolās”.

Konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme „Mākslīgais intelekts izglītībā”

(2024. gada 27. novembris)

Lai spriestu par mākslīgā intelekta (MI) integrāciju izglītībā, 27. novembrī norisinājās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sanāksme. Sanāksme pulcēja pārstāvjus no valsts iestādēm, akadēmiskās un nevalstiskās vides, starptautiskajām organizācijām un privātā sektora, pievērsoties nozīmīgiem jautājumiem par MI lomu mūsdienu izglītības procesos un riskiem, kas saistīti ar tehnoloģijas straujo attīstību.

Sanāksmē tika apspriesti divi nozīmīgi UNESCO ietvardokumenti par MI prasmju attīstību – viens skolēniem, otrs skolotājiem. UNESCO izstrādātā ietvardokumenta mērķis skolēniem ir sagatavot viņus kļūt par atbildīgiem un radošiem MI līdzautoriem, piedāvājot izpratnes, pielietošanas un radīšanas līmeņos strukturētu kompetenču modeli. Savukārt skolotāju ietvardokuments palīdz pedagogiem izprast MI tehniskos, ētiskos un pedagoģiskos aspektus, veicinot MI drošu un atbildīgu izmantošanu mācību procesā. UNESCO Sekretariāta pārstāvis piedalījās sanāksmē attālināti un sniedza ieskatu UNESCO ietvardokumentos.

Sanāksmes dalībnieki uzklusēja Viedās administrācijas un reģionālās attīstības ministrijas pārstāvja prezentāciju par Latvijas MI pārvaldības modeli un Izglītības un zinātnes ministrijas pārstāvis iepazīstināja ar prioritātēm mākslīgā intelekta attīstībā, izglītības, zinātnes un cilvēkkapitāla veidošanas jomās.

2024. gadā UNESCO turpināja īstenot pasākumus, lai veicinātu pedagogu pilnveidi un iesaisti kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības īstenošanā.

Seminārs pedagogiem „Domā, radi, sadarbojies! Jaunrades un starpdisciplināritātes nozīme mācību procesā”

(2024. gada 8. maijs)

Izglītojošo semināru pedagogiem „Domā, radi, sadarbojies! Jaunrades un starpdisciplināritātes nozīme mācību procesā” UNESCO LNK rīkoja sadarbībā ar Latvijas Nacionālā mākslas muzeju un tā tēma sasauca ar UNESCO Kultūras un mākslas izglītības ietvardokumentu un sniedza daudzpusīgu ieskatu pedagogiem izmantojamās praksēs un metodoloģijās izdomas, sadarbības un iekļaušanas veicināšanai mācību procesā.

Semināra programmas pirmajā daļā dalībnieki tika iepazīstināti ar pedagogiem noderīgiem jaunākajiem UNESCO dokumentiem un Latvijas Nacionālā mākslas muzeja sociāli atbildīgo izglītības programmu „Nāc muzejā!” par mākslas instrumentālizāciju pedagogu darbā ar klasēm, veicinot saliedētību, iekļaušanu un cieņu. Semināra teorētiskās daļas nobeigumā uzstājās organizācijas „Riga TechGirls” pārstāve, klausītājus iepazīstinot ar vēstures un mūsdienu piemēriem, kas ilustrē radošuma nozīmi starpdisciplināru risinājumu veidošanā.

Pasākuma otrajā daļā dalībniekiem bija iespēja doties izglītojošās ekskursijās muzeja aktuālajās izstādēs un piedalīties dažādās praktiskās darbnīcās. Kopumā seminārs ar dažādu labās prakses piemēru un teorijas palīdzību, kā arī praktiskām aktivitātēm sniedza pedagogiem padziļinātu ieskatu minētā ietvardokumenta tēmās, kas akcentē kultūras un mākslas izglītības un pieredžu nozīmi kvalitatīvas izglītības nodrošināšanā.

Stratēģiskais mērķis: veicināt sabiedrības ilgtspējīgu attīstību un vides aizsardzību, izceļot zinātnes, tehnoloģiju, inovāciju un dabas mantojuma nozīmi.

Baltijas valstu stipendija sievietēm zinātnē 2024

Sadarbojoties Lietuvas, Latvijas un Igaunijas zinātņu akadēmijām un UNESCO nacionālajām komisijām 2024. gadā tika izveidota Baltijas valstu stipendija sievietēm zinātnē. Stipendijas mērķis ir atbalstīt sievietes zinātnieces, lai viņas varētu veidot karjeru zinātniskās pētniecības jomā Baltijas valstīs, kā arī popularizēt jauno zinātnieču sasniegumus un iedrošināt talantīgākās studentes izvēlēties zinātnieces profesiju. Kopumā Baltijas valstīs tika piešķirtas deviņas stipendijas katra 7000 eiro apmērā. Katrā valstī tika piešķirtas divas stipendijas dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju, medicīnas un veselības zinātņu jomā – viena doktora grāda kandidātei un viena zinātņu doktorei. Papildus Igaunijā tika piešķirta arī viena stipendija zinātņu doktorei sociālo zinātņu jomā, bet Latvijā un Lietuvā – katrā viena stipendija zinātņu doktorei sociālo un humanitāro zinātņu jomā.

Stipendiju konkursu Latvijā rīkoja Latvijas Zinātņu akadēmija sadarbībā ar UNESCO LNK un ar Izglītības un zinātnes ministrijas finansiālu atbalstu. Konkurssam Latvijā pieteicās 63 pretendentes – 50 pieteikumi dabaszinātņu, inženierzinātņu un tehnoloģiju, medicīnas un veselības zinātņu jomā, kā arī 13 pieteikumi humanitāro un sociālo zinātņu jomā. Baltijas valstu stipendiju 2024. gadā saņēma:

Latvijas Universitātes Humanitāro zinātņu fakultātes Filozofijas un ētikas nodaļas vadošā pētniece un asociētā profesore ētikā Dr. phil. [Anne Sauka](#) par projektu „Dzīvība, vide un situētas zināšanas: Baltu mitoloģija kā zināšanu avots vides filozofijā”. Projektā pētniece apsvērs folkloras kā situētu, kopienas pieredzi atainojošu zināšanu nozīmi vides filozofijā, tostarp iezīmējot filozofiju un folkloru kā savstarpēji papildinošas jomas.

Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūta Biorafinēšanas laboratorijas pētniece Dr. chem. [Daniela Godiņa](#) par projektu „Bio-polimēru sorbentu sintēze no ekstraktvielām un suberīna depolimerizācijas produktiem, kas iegūti no bērza mizas”, kas sniegs vērtīgas atziņas vides zinātnē un analītiskajā ķīmijā, veicinot sadarbību un sekmējot ilgtspējīgu attīstību.

Latvijas Universitātes Cietvielu Fizikas institūta pētniece un zinātņu doktora grāda kandidāte [Līga Ignatāne](#). Zinātnieces disertācijas tēma ir vērsta uz nanostruktūru izgatavošanu ar fokusēto jonu staru. Jaunākās paaudzes duālo staru mikroskopa pieejamība tepat Latvijā un arvien ciešākā sadarbība ar bioloģiem ļauj veidot jaunus un precīzākus risinājumus dažādu vielu noteikšanā pat mazā koncentrācijā.

UNESCO LNK sadarbībā ar Latvijas Zinātņu akadēmiju izveidoja informatīvus materiālus par stipendiju un tās laureātēm. Baltijas valstu stipendijas sievietēm zinātnē pasniegšanas svinīgā ceremonija notika 12. novembrī Viļņā, Lietuvas Zinātņu akadēmijā un tajā piedalījās visas stipendijas laureātes.

2024. gadā UNESCO LNK turpināja popularizēt UNESCO normatīvos dokumentus zinātnes jomā, t.sk. [Ieteikumu par atvērto zinātņi](#) Tā 2024. gada 29. janvārī Apvēršņa programmas projekta ROSiE ietvaros notika seminārs „**Atbildīgas atvērtās zinātnes prakses**”. Semināru organizēja Latvijas Universitātes Klīniskās un profilaktiskās medicīnas institūts sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju un UNESCO LNK. Pasākums pulcēja dažādu Latvijas augstskolu un zinātnisko institūciju pārstāvjus un tajā attālināti piedalījās UNESCO Sekretariāta pārstāvis, kurš iepazīstināja ar UNESCO Ieteikumu par atvērto zinātņi un starptautiskajām aktualitātēm. Semināra laikā dalībnieki uzzināja par ROSiE projekta rezultātiem, jaunumiem atvērtās zinātnes jomā Latvijā un pasaulē. Semināra otrajā daļā notika diskusija par atvērtās zinātnes iespējām, atbalstu, izaicinājumiem un vajadzībām Latvijā.

Izglītība ilgtspējīgai attīstībai

[Izglītība ilgtspējīgai attīstībai](#) (IIA) pilnveido cilvēku zināšanas un spējas aktīvi piedalīties lēmumu pieņemšanā, lai nodrošinātu vides integritāti, ekonomisko dzīvotspēju un taisnīgas sabiedrības veidošanu gan tagadējām, gan nākamajām paaudzēm. IIA palīdz sabalansēt vides, sabiedrības un ekonomikas vajadzības, vienlaikus risinot tādas globāli nozīmīgas tēmas kā klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības saglabāšana, katastrofu risku samazināšana, ilgtspējīgs patēriņš un nabadzības izskaušana.

2019. gadā UNESCO Ģenerālajā konferencē tika pieņemta globālā rīcības programma „*Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030*”, kuras mērķis ir veidot ciešāku saikni starp izglītību un ANO 17 Ilgtspējīgas attīstības mērķiem, kā arī izcelt izglītības nozīmi šo mērķu sasniegšanā. Šī programma veicina izglītības lomu visos globālajos attīstības mērķos. Saskaņā ar UNESCO LNK un Izglītības un zinātnes ministrijas 2021. gada sadarbības līgumu, UNESCO LNK koordinē „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” iniciatīvas ieviešanu Latvijā, īstenojot dažādus pasākumus, lai veicinātu ilgtspējīgas attīstības mērķu integrāciju izglītības jomā.

2023. gadā UNESCO dalībvalstis, tostarp Latvija, tika aicinātas izstrādāt un īstenot IIA valsts iniciatīvas. Šīs iniciatīvas ir valsts mēroga dokumenti, kuri apkopo aktivitātes, politikas, mērķus un pārvaldības struktūras, kas saistītas ar ilgtspējīgas attīstības ieviešanu izglītībā.

Latvija ir uzsākusi aktīvu darbu pie valsts **izglītības ilgtspējīgai attīstībai iniciatīvas** izstrādes. UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju 2024. gadā organizēja fokusa grupas par trīs tēmām: IIA politikas pilnveide, skolotāju darbības uzlabošana; iespēju nodrošināšana jauniešiem un viņu mobilizēšana. Šīs grupas tika organizētas ar mērķi iesaistīt dažādas ieinteresētās puses un iegūt to viedokļus, ieteikumus un priekšlikumus attiecībā uz IIA. Katras grupas rezultāti tika apkopoti ekspertu izstrādātajos kopsavilkumos, kuri kalpo kā ieguldījums valsts iniciatīvas tālākajā izstrādē. Darbs pie IIA valsts iniciatīvas izstrādes turpināsies 2025. gadā.

Divas diskusijas par izglītību ilgtspējīgai attīstībai tika rīkotas arī **sarunu festivālā LAMPA** (2024. gada 5.–6. jūlijs). Diskusija „Pasaule būs jāglābj jums!” tika veltīta jautājumam par kopienas un ģimenes lomu bērnu iepazīstināšanā ar ilgtspējas tēmām jau agrīnā vecumā. Tajā eksperti, vecāki, pedagogi un mākslinieki dalījās pieredzē par to, kā veidot sarunas par ilgtspējas ģimenēs un kā saglabāt bērnu zinātkāri un atbildību pret sabiedrību. Tika pārrunātas metodes, kā, izmantojot sabiedrības struktūras, palīdzēt vecākiem ieviest ilgtspējīgas vērtības bērnu audzināšanā. Diskusija „Maināmie uz augšu! Vai kvalitatīva agrīnā izglītība māca mūs visus domāt ilgtspējīgāk?”, kas tika organizēta sadarbībā ar Ziemeļvalstu Ministru padomes biroju Latvijā bija veltīta pirmsskolas izglītības nozīmei. Diskusijas dalībnieki diskutēja, kā agrīnā izglītība var palīdzēt bērniem saprast ilgtspējīgas attīstības jēdzienus un kā ģimenes, izglītības iestādes un sabiedrība kopīgi var veicināt ilgtspējas vērtības.

Stratēģiskais mērķis: veidot iekļaujošu, taisnīgu un mierpilnu sabiedrību, veicinot vārda brīvību, kultūras daudzveidību, globālā pilsoniskuma izglītību un mantojuma aizsardzību.

UNESCO kultūras konvenciju popularizēšana

2024. gadā tika atzīmēta *Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā* 70. gadadiena. 1954. gadā Hāgā pieņemtā Konvencija ir pirmais starptautiskais tiesiskais regulējums, kas pilnībā veltīts kustamā un nekustamā mantojuma aizsardzībai. Konvencija un tās divi Protokoli nosaka pamatprincipus un rīcību mantojuma aizsardzībai bruņotu konfliktu gadījumā. Konvencijas dalībvalstis apņemas veidot aizsargājamā mantojuma elementu sarakstus un atbilstošus rīcības plānus, atzīmēt nozīmīgas ēkas un pieminekļus ar Konvencijas emblēmu, veidot īpašas vienības armijā, atbildīgas par kultūras mantojuma glābšanu.

Atzīmējot Konvencijas gadadienu, Latvijā 14. oktobrī norisinājās **starptautiska konference politikas plānotājiem un kultūras mantojuma profesionāļiem „Kultūras mantojums un drošība”**. Tās mērķis bija radīt un stiprināt izpratni par kultūras mantojuma vērtību, kā arī veicināt kultūras un aizsardzības nozares sadarbību kultūras vērtību glābšanai un saglabāšanai krīzes situācijās. Konference notika Latvijas Republikas Seimā un to varēja vērot arī tiešraidē.

Konferencē piedalījās dažādu jomu eksperti no UNESCO, Bosnijas, Igaunijas, Francijas, Kanādas, Latvijas, Nīderlandes, un tajā tika skaidrots Konvencijas un tās divu protokolu pienesums mantojuma aizsardzībā, šo normatīvo dokumentu ieviešanas gaita un starptautiskā pieredze, kā arī īpaši uzsvērts mantojuma nozares potenciāls konfliktu novēršanā un izlīgumu panākšanā. Konferences sesiju tēmas – mantojuma aizsardzības nozīme miera uzturēšanā; mantojuma objektu uzraudzība; mantojuma aizsardzība un vietējās kopienas un pasākuma noslēgumā norisinājās diskusija, kurā tika spriests par Latvijas situāciju kultūras mantojuma un tā aizsardzības jomā.

Konferenci rīkoja UNESCO LNK, Latvijas Republikas Saeima, Latvijas Republikas Kultūras ministrija, Latvijas Republikas Aizsardzības ministrija sadarbībā ar ICOMOS Latvija, Francijas institūtu Latvijā, Kanādas vēstniecību Latvijā un Nīderlandes Karalistes vēstniecību Latvijā.

Pēc konferences tika veikta konferences video ieraksta montāža un izveidoti 11 atsevišķi video materiāli, kurā atspoguļota konferences ziņotāju uzstāšanās un prezentācijas. Video publiskoti un atrodami [ŠEIT](#).

UNESCO Konvencijas par kultūras vērtību aizsardzību bruņota konflikta gadījumā uzstādījumi tika apskatīt un popularizēti arī citos pasākumos.

20. septembrī **UNESCO LNK Asamblejas sēdē** tika pārrunāti Konvencijas gadadienas starptautiskie pasākumi un Latvijas virzība uz pievienošanos Konvencijas 2. protokolam un Latvijas mantojuma krīžu plāns. Savukārt, Latvijas Kultūras akadēmijas maģistra studiju programmas „Kultūras mantojuma pārvaldība un komunikācija” studenti sadarbībā ar UNESCO LNK 2024. gada decembrī sagatavoja raidieraksta #LKArunā tematisko sadaļu „*Kultūras mantojums un drošība*”. Piecās epizodēs tika piedāvātas šādas tēmas: kultūras mantojuma loma mierlīguma procesā starp Krieviju un Ukrainu, Latvijas kultūras mantojuma speciālistu gatavība x stundai, sakrālā mantojuma aizsardzība militāra konflikta gadījumā, grāmatu glābšanas gadījumi vēsturē un Latvijas Nacionālās bibliotēkas gatavība iespējamai krīzes situācijai, kā arī nemateriālā mantojuma apdraudējumi.

1972. gadā pieņemtā *Konvencija par kultūras un dabas mantojuma saglabāšanu* un *UNESCO Pasaules mantojuma saraksts* ir redzamākais organizācijas darbības ietvars kultūras jomā. Konvencija apvieno dabas aizsardzību un kultūras vērtību saglabāšanu, kā arī izceļ vajadzību saglabāt starp tām līdzsvaru. UNESCO veidotais Pasaules mantojuma saraksts apkopo pasaulē vēsturiski, mākslinieciski un zinātniski nozīmīgākās kultūras un dabas mantojuma vietas. No Latvijas sarakstā iekļauts Rīgas vēsturiskais centrs (1997. gads), novērtējot tā viduslaiku un vēlāko laiku pilsēt būniecisko struktūru, koka arhitektūru un izcilos jūgendstila paraugus, ģeodēzisko uzmērījumu sistēmas „Strūves ģeodēziskais loks” (2005. gads) divi punkti Jēkabpilī un Sestukalnā un Kuldīgas vecpilsēta (2023. gads). Nozīmīgas kultūras un dabas vērtības atrodamas arī UNESCO Pasaules mantojuma Latvijas nacionālajā sarakstā: Grobiņas arheoloģiskais ansamblis, Daugavas loki un Rundāles pils apbūves ansamblis ar dārzu un meža parku.

2024. gada laikā UNESCO LNK regulāri sadarbojās ar UNESCO Pasaules mantojuma sarakstā un Latvijas nacionālajā sarakstā iekļauto kultūras un dabas mantojumu vietu pārvaldniekiem un piedalījās to rīkotajās aktivitātēs un pasākumos.

2024. gadā nozīmīgākais notikums saistīts ar nomināciju „Strūves ģeodēziskais loks”. Nominācijas pārvaldnieks – Latvijas Ģeotelpiskās informācijas aģentūra sadarbība ar Gulbenes, Madonas un Alūksnes novadu pašvaldībām un ar UNESCO LNK informatīvu atbalstu jūlijā rīkoja tūrisma pasākumu programmu par godu mērījumu uzsākšanas 200. gadadienai Vidzemē. Tās laikā plašai sabiedrībai bija iespēja, piedaloties velo braucienos, pārgājienos un izzinošās darbnīcās, uzzināt informāciju par Strūves ģeodēzisko loku un piedalīties mērījumu paraugdemonstrējumos.

Ikdienas saziņā un sadarbībā ar mantojuma vietu pārvaldniekiem 2024. gadā starp aktuālajiem jautājumiem bija UNESCO Pasaules mantojuma vietu jaunā vizuālā identitāte, konsultācijas ar UNESCO Pasaules mantojuma centru par jaunbūvju projektiem Rīgas vēsturiskajā centrā un dalība dažādos pasākumos. Kā piemēram, Rīgas vēsturiskā centra forumā, Valsts Kancelejas organizētajā inovāciju sprinta tematiskajā sesijā „Kultūras pieminekļu aizsardzības regulējums un tā ietekme uz būvniecības nozari un UNESCO” un notika tikšanās ar Rīgas Domes vadību, lai pārrunātu iespējas izmantot pasaules mantojuma vietas statusu plašākai tūrisma piesaistei un rast risinājumus, kā sabalansēt attīstību un nepieciešamību saglabāt kultūrvēsturisko mantojumu.

UNESCO Konvencija par nemateriālā kultūras mantojuma saglabāšanu ir nozīmīgākais starptautiskais ietvars nemateriālā kultūras mantojuma definēšanai un saglabāšanai. Tās mērķis ir saglabāt nemateriālo kultūras mantojumu un veicināt daudzveidīgas mantojuma izpausmes un savstarpēju cieņu starp to kopienām. Dzīvais jeb nemateriālais kultūras mantojums ietver paražas, spēles un mutvārdu izpausmes formas, zināšanas un prasmes, kā arī ar tiem saistītus instrumentus, priekšmetus, artefaktus un kultūrtelpas, ko kopienas, grupas un dažos gadījumos atsevišķi indivīdi atzīst par sava kultūras mantojuma daļu.

Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma vērtības, kas izpelnījušās starptautisku novērtējumu un iekļaušanu *UNESCO Cilvēces nemateriālā kultūras mantojuma reprezentatīvajā sarakstā*, ir Dziesmu un deju svētku tradīcija Latvijā, Lietuvā un Igaunijā (2008. gads), kā arī Gaujas plostnieku amata prasmes, kas ir daļa no sešu valstu kopīgas nominācijas „Koku pludināšana” (2022. gads). Savukārt 2009. gadā, novērtējot nepieciešamību saglabāt Suitu kultūrtelpu, tā tika iekļauta *UNESCO Nemateriālā kultūras mantojuma, kam jānodrošina neatliekama saglabāšana, sarakstā*. Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma vērtību izcelšanai un atzīšanai ir izveidots arī *Latvijas nemateriālā kultūras mantojuma saraksts*.

2024. gadā tika saņemts UNESCO Vācijas Nacionālās komisijas aicinājums veidot kopīgu nomināciju, lai izceltu romu kultūras mantojumu. UNESCO LNK sadarbībā ar Kultūras ministriju un Latvijas Nacionālo kultūras centru uzsāka konsultācijas ar Romu Kultūras centru Latvijā par tālāku sadarbību. Pārskata periodā UNESCO LNK arī regulāri sadarbojās institūcijām, kas Latvijā atbildīgas par nemateriālo kultūras mantojumu un piedalījās UNESCO nemateriālā kultūras mantojuma starptautiskajos un nacionālajā sarakstā iekļauto kultūrtelpu rīkotajos pasākumos, t.sk. Baltijas valstu konferencē, kas veltīta Dziesmu un deju svētku tradīcijai, lībiešu kultūrai un valodai veltītajos pasākumos u.c.

Kultūras loma ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā

2022. gada septembrī notika UNESCO pasaules kultūrpoltikas un ilgtspējīgas attīstības konference *MONDIACULT 2022* ar mērķi rosināt dalībvalstis diskutēt par kultūrpoltikas mūsdienu globālajiem izaicinājumiem, jo īpaši saistībā ar ilgtspējīgu attīstību un digitālo transformāciju. Konferencē noslēgumā tika pieņemta *Noslēguma deklarācija*, kurā izteikta apņemšanās stiprināt kultūras politikas jomu, uzlabot saikni starp kultūras un izglītības politikām, cīnīties pret nelegālu kultūras vērtību apripi, integrēt radošumu kultūras mantojuma diskusijās par klimata pārmaiņām, stiprināt radošās industrijas. Deklarācijā uzsvērti riski, ko kultūrai rada bruņoti konflikti un nosodīta apzināta kultūras mantojuma objektu izmantošana un iznīcināšana militāros konfliktos. Deklarācija aicina UNESCO izcelt kultūras jomu ilgtspējīgas attīstības mērķos pēc 2030. gada. Nākamā MONDIACULT konference notiks Barselonā (Spānija) 2025. gadā.

Lai sagatavotu MONDIACULT 2025 UNESCO rīkoja reģionālās konsultācijas un dalībvalstis tika aicinātas aktīvi iesaistīties to organizēšanā. Novērtējot aktīvo iesaisti MONDIACULT procesā **Austrumeiropas valstu reģionālās konsultācijas** tika uzticētas vadīt Latvijai un tās notika 12. decembrī tiešsaistē Latvijas Republikas kultūras ministres Agneses Lāces vadībā. Konsultācijās tika apspriesti un formulēti Austrumeiropas valstu viedokļi par vairākiem nozīmīgiem jautājumiem, tostarp kultūras mantojuma nozīmi un apdraudējumu krīzes situācijās, digitālo transformāciju kultūras nozarē, kultūras un izglītības sinerģiju, kultūras ietekmi uz ekonomiku, kultūras lomu klimata pārmaiņu risināšanā un sabiedrības drošībā un mākslīgā intelekta ietekmi uz kultūru. Reģionālo konsultāciju laikā 2024. gada 11.–12. decembrī Rīgā viesojās UNESCO Eiropas zinātnes un kultūras reģionālā biroja delegācija. Vizītes laikā notika tikšanās ar Kultūras ministrijas, Ārlietu ministrijas un UNESCO LNK pārstāvjiem un Latvijas Nacionālās bibliotēkas apmeklējums.

2023. gada nogalē tika uzsākts **apmācību kurss „Mēs savai kopienai”** ar mērķi veicināt Latvijas muzeju, bibliotēku, arhīvu un galeriju partnerību un kapacitāti darbā ar kopienām un iesaisti ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā. Kursu rīkoja Latvijas Muzeju biedrība un Latvijas Bibliotekāru biedrība sadarbībā ar British Council pārstāvniecību Latvijā un UNESCO LNK. 2024. gada sākumā notika piecas teorētiskās nodarbības un pēc tam dalībniekiem bija iespēja piedalīties projektu konkursā, pretendējot uz finansējumu vietējas nozīmes projektu ieviešanai, kas stiprina vietējo kopienu sadarbību demokrātijas stiprināšanā un pilsoniskās iesaistes veicināšanā. Finansējumu savas kopienas iniciatīvas atbalstam saņēma trīs pretendenti – Rotko muzejs, Valmieras bibliotēka un Mākslas stacija „Dubulti”. 25. novembrī notika apmācības kursu noslēguma pasākums, kurā projektu īstenotāji dalījās ar savu pieredzi un sasniegtajiem rezultātiem. 2024. gada 2. decembrī Latvijas Muzeju biedrības un UNESCO LNK pārstāvji ar projekta pieredzes stāstu dalījās starptautiskā konferencē „Biržiška lasījumi 2024: kultūra un sabiedriskā zinātne” Panevėžā, iepazīstinot plašāku jomas profesionāļu loku ar uzsāktajām praksēm kopienu iesaistē Latvijā.

2024. gadā UNESCO LNK pārstāvji sniedza prezentācijas par kultūras nozīmi ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā un UNESCO darbību kultūras jomā arī citos pasākumos, kā piemēram, lekcijā Rīgas Ekonomikas augstskolā, Latvijas Nacionālā mākslas muzeja nodarbību ciklā „Vārdiem ir nozīme” un Baltijas Muzeoloģijas skolas konferencē „Ilgtspēja muzejā: kāpēc jārikojas un ko varam darīt”.

UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas tīkls „Stāstu bibliotēkas”

Bibliotēku tīkls „Stāstu bibliotēkas” ir dibināts 2009. gadā un tā mērķis ir veicināt nemateriālā kultūras mantojuma, jo īpaši stāstniecības apzināšanu, dokumentēšanu, saglabāšanu un tālāk nodošanu, sekmējot vietējās kopienas iesaisti. 2024. gadā tīklā darbojās 32 bibliotēkas visā Latvijā, kas veidoja savas stāstīšanas tradīcijai veltītas aktivitātes, savstarpēji sadarbojās un piedalījās UNESCO LNK rīkotajos pasākumos.

2024. gadā turpinājās arī UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” darbības ietvaros iedibinātā **reģionālo stāstnieku festivālu** tradīcija. Kuldīgā notika XVIII Kurzemes stāstnieku festivāls „Ziv zup” (26.–27. aprīlis), kura tēma bija „Latvietis un viņa koks”; 7. Vidzemes stāstnieku festivāls „Stāsti krēslā. Cilvēks. Vieta. Vārds” (24.–25. maijs) norisinājās ar stāstu pasākumiem Valmieras un Cēsu novados un IX Latgales stāstnieku festivāls „Omotu stuosti” (2.–3. augusts) bija veltīts tautas muzikanta un rotaļnieka aroda iepazīšanai. UNESCO LNK sniedza informatīvo atbalstu reģionālo stāstnieku festivālu popularizēšanā.

2024. gada 28. novembrī UNESCO LNK, Latvijas Stāstnieku asociācija, Latvijas Nacionālais kultūras centrs sadarbībā ar LU Literatūras, folkloras un mākslas institūtu un Latvijas Nacionālo bibliotēku rīkoja gadskārtējo Latvijas stāstnieku konferenci. IX Latvijas stāstnieku konferences **„Stāstniecība: teksts, performance, kopiena”** mērķis bija pievērsties performancei un stāstnieka iespējām būt ar to un kļūt par performance radītāju. Konferences dalībnieki bija stāstnieki un stāstu pasākumu rīkotāji, UNESCO LNK tīkla „Stāstu bibliotēkas” dalībnieki, pašvaldību kultūras darbinieki, nevalstisko organizāciju pārstāvji, Latvijas stāstnieku festivālu organizatori, folkloras kopu vadītāji un skolotāji. Dalībnieki iepazīs ar dažādiem ekspertu priekšlasījumiem, uzklūs Latvijas stāstnieku pieredzes stāstus par aktivitātēm, kas palīdz stiprināt un saliedēt kopienas dažādās Latvijas kultūrtelpās un diskutēja par nākotnes iecerēm.

Globālā pilsoniskuma izglītības aktivitātes

Starptautiskā izglītības akcija „Pasaules lielākā mācību stunda”

Starptautiskajā izglītības akcijā „Pasaules lielākā mācību stunda” ik gadu tiek padziļināti aplūkoti kāda no ANO ilgtspējīgas attīstības mērķos izceltajām pasaules problēmām, kurām kopīgi tiek meklēti risinājumi. Stundas aicina uz pilsonisko līdzdalību un ikviena cilvēka potenciāla un spēju apzināšanos, risinot globāli nozīmīgus jautājumus. Akcija norisinās katru gadu vairāk nekā simts pasaules valstīs.

2024. gadā pedagogi tika aicināti pievērsties Globālo mērķu nedēļai, kas norisinājās no 20. līdz 29. septembrim. Pasaules lielākajai mācību stundai tika piedāvāts materiālu komplekts, kurā ietverts īss pārskats par ilgtspējas kompetencēm un pieci stundu plāni, prezentācijas, īsas aktivitātes un jautājumi diskusijām, kas audzēkņiem palīdz attīstīt dažādas kompetences.

Akciju Latvijā organizēja UNESCO LNK ar Izglītības un zinātnes ministrijas atbalstu. Tika sagatavoti *Globālo mērķu nedēļas* materiāli latviešu valodā un Latvijā akcija tika atklāta 11. septembrī Ekoskolu apbalvošanas ceremonijā. Pedagogi tika aicināti izmantojot mācību stundu komplektu kopā ar skolēniem īstenot aktivitātes, tās dokumentēt un dalīties sociālajos tīklos, pievienojot mirkļbirkas @PasaulesStunda, #GlobaloMerkuNedela vai #PasaulesStunda. Kopumā Latvijā akcijā piedalījās 28 klases, pārstāvot gan UNESCO Asociēto skolu tīklu, gan citas izglītības iestādes.

Starptautiskais jauniešu sadarbības projekts „EstMUN – ANO modelēšanas spēle” Igaunijā

(2024. gada 25.–28. aprīlis)

2024. gadā ikgadējā Apvienoto Nāciju Organizācijas (ANO) modelēšanas spēle „EstMUN” notika Igaunijā 25.–28. aprīlī, pulcējot 96 dalībniekus no Igaunijas, Latvijas, Lietuvas, Japānas, Meksikas un citām valstīm. Pasākumā piedalījās 21 skolēns no dažādām Latvijas skolām.

„EstMUN” ir izglītojošs projekts, kurā jauniešiem ir iespēja gūt pieredzi ANO lēmumu pieņemšanas procesā. Simulācijas laikā dalībnieki cenšas atrast realistiskus un efektīvus risinājumus globāliem izaicinājumiem, kas apdraud starptautisko drošību, stabilitāti vai cilvēktiesību ievērošanu. 2024. gada tēmas bija globālā opioīdu krīze, jauniešu iesaiste ANO ilgtspējīgas attīstības mērķu īstenošanā un mākslīgā intelekta nozīme starptautiskās drošības kontekstā.

UNESCO LNK sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju nodrošināja Latvijas jauniešu dalību pasākumā Igaunijā un organizēja tiešsaistes sagatavošanās pasākumu, lai iepazīstinātu jauniešus ar ANO darbības pamatprincipiem un noderīgiem informatīviem materiāliem.

Globālajā izglītībā iesaistīto pušu starptautiska tikšanās „Latvijas 20 gadi Eiropas Savienībā: Domā globāli, rīkojies lokāli”

(2024. gada 7. novembris)

Globālajā izglītībā iesaistīto pušu starptautiskā pasākumā „Latvijas 20 gadi Eiropas Savienībā: Domā globāli, rīkojies lokāli” piedalījās pedagogi, jaunatnes jomas pārstāvji, izglītības eksperti, nevalstisko organizāciju pārstāvji un ārvalstu eksperti, kas kopīgi analizēja un diskutēja par globālās izglītības nozīmi un tās attīstību Latvijā. Pasākuma mērķis bija izcelt Latvijas dalības Eiropas Savienībā nozīmi izglītībā, īpaši uzsverot globālās izglītības lomu, tai skaitā pilsonisko līdzdalību, ilgtspējīgu attīstību un starpkultūru dialogu, kas motivē jauniešus aktīvi iesaistīties sabiedriskajā dzīvē. Tajā tika prezentēts Eiropas Globālās izglītības tīkla (GENE) salīdzinošais pārskats par globālās izglītības situāciju Latvijā. Programmā bija ietvertas gan paralēlas darbnīcas, gan diskusija par to kā Latvijas jaunieši iesaistās Eiropas Savienības un globālu jautājumu risināšanā. Pasākumu rīkoja Izglītības un zinātnes ministrija, UNESCO LNK, Eiropas Globālās izglītības tīkls (GENE) un biedrība „Latvijas Platforma attīstības sadarbībai”.

Stratēģiskais mērķis: stiprināt tehnoloģisko vidi, kas kalpo cilvēcei, krājot zināšanas un pilnveidojot prasmes un ētikas standartus.

UNESCO programma „Pasaules atmiņa”

1992. gadā tika izveidota *UNESCO programma „Pasaules atmiņa”*, kuras mērķis ir apzināt, izcelt un saglabāt pasaules dokumentāro mantojumu, paplašināt piekļuvi tam un veicināt tā izziņu visā pasaulē neatkarīgi no konkrētā dokumenta izcelsmes vietas. Programma veicina dokumentārā mantojuma saglabāšanas jautājumu aktualizāciju valstu nacionālajās politikās, vairo izpratni par šī mantojuma nozīmību un saglabāšanas nepieciešamību, sekmē tā pieejamību, atpazīstamību, kvalitatīvu satura veidošanu, kā arī institūciju starptautisku un starpinstitucionālu sadarbību, iesaistot atmiņas institūcijas – arhīvus, muzejus, bibliotēkas un citas nozares institūcijas.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajā reģistrā no Latvijas iekļauts: Dainu skapis (2001. gads), Baltijas valstu kopīgā nominācija „Baltijas Ceļš – cilvēku ķēde trīs valstu vienotiem centieniem pēc brīvības” (2009. gads), Vācijas, Beļģijas, Dānijas, Igaunijas, Polijas un Latvijas kopīgā dokumentārā mantojuma nominācija „Hanzas vēstures dokumenti” (2023. gads) kā arī Polijas sagatavotā nominācija par Ļubļinas ūnijas noslēgšanas akta dokumentu (2017. gads). 2009. gadā tika izveidots UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālais reģistrs un tā mērķis ir veicināt Latvijas nozīmīgākā dokumentārā mantojuma apzināšanu, saglabāšanu, pieejamību un atpazīstamību Latvijā un starptautiski. *Latvijas Nacionālajā reģistrā* pašlaik ir iekļautas 10 dokumentārā mantojums nominācijas.

UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionālā reģistra papildināšana notiek reizi četros gados. Atbilstoši reģistra vadlīnijām, kas nosaka nomināciju iesniegšanas un izvērtēšanas kārtību, nākamā papildināšana plānota 2025. gadā. 2024. gadā pirms pieteikšanās izsludināšanas tika pārskatītas un atjauninātas vadlīnijas, un tās tika saskaņotas ar jaunajām starptautiskajām UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” vadlīnijām. *Nacionālā reģistra vadlīnijās* tika veiktas izmaiņas: nomināciju vērtēšanas kritērijos atbilstoši starptautiskajām vadlīnijām; nomināciju iesniegšanas un izvērtēšanas kalendārajā plānā; atskaišu un plānu iesniegšanas kārtībā.

2024. gadā UNESCO LNK sadarbojās ar Latvijas atmiņas institūcijām, kas iesaistītas programmā „Pasaules atmiņa” nodrošinot regulāru informatīvu un konsultatīvu atbalstu par dokumentārā mantojuma tēmām un līdzdarbojoties rīkotajos pasākumos.

2024. gadā tika atzīmēta 80. gadskārta kopš **Latvijas Centrālās padomes memoranda** izstrādāšanas un parakstīšanas, kurš pieprasīja atjaunot Latvijas suverenitāti. Memoranda oriģināls glabājas Latvijas Kara muzejā un ir iekļauts UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas Nacionālajā reģistrā. 2024. gada 25. janvārī Latvijas Kara muzejs sadarbībā ar UNESCO LNK rīkoja vēstures un citu zinātņu speciālistu diskusiju „LCP Memorands – ideālisms vai politiskais briedums. Trešais ceļš starp divām kolaborācijām”. Diskusijā tika pārrunāts šis unikālās vēstures liecības ceļš līdz Latvijas Kara muzeja krājumam, tā nozīme Latvijas valstiskuma uzturēšanā, to ideju nozīme okupācijas apstākļos un trimdā. UNESCO LNK līdzdarbojās 2024. gada 8. maijā Latvijas Kara muzeja un Latvijas Okupācijas muzeja organizētajā starptautiskajā zinātniskajā konferencē „Latvijas valstiskuma idejas un to īstenošanas iespējas Otrā pasaules kara laikā”. Konference aktualizēja pretošanās kustību izpēti un salīdzināja okupēto Baltijas reģiona valstu valstiskuma idejas un to īstenošanas iespējas, t.sk. arī izceļot Latvijas Centrālās padomes memoranda nozīmi.

Pārskata periodā turpinājās sadarbība ar Lietuvas, Polijas, Igaunijas un Ukrainas UNESCO nacionālajām komisijām un atmiņas institūcijām, lai atbalstītu 2023. gadā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” starptautiskajam reģistram pieteikto nomināciju „**Gulagā rakstītas vēstules uz bērza tāss (1940–1965)**” izvērtēšanas procesā.

2024. gada 13. decembrī tiešsaistē UNESCO LNK rīkoja **informatīvu semināru par UNESCO dokumentārā mantojuma programmu „Pasaules atmiņa”** ar mērķi informēt un sagatavot dokumentārā mantojuma glabātājus jaunu nomināciju iesniegšanai Latvijas nacionālajā reģistrā 2025. gadā. Informatīvajā seminārā dalībnieki tika iepazīstināti ar programmas būtību un pieteikuma veidošanu, Latvijas Kara muzejs dalījās pieredzē darbā ar reģistrā iekļauto nomināciju „Latvijas Centrālās Padomes Memorands. Rīga, 1944. gada 17. marts”, savukārt māksliniece Laura Veļa deva skatījumu uz Latvijas iedzīvotāju deportāciju izraisītās kultūrtraumas ietekmi uz mūsdienu sabiedrību.

Medijpratības un informācijpratības veicināšana

2024. gadā no 24. līdz 31. oktobrim notika ikgadējā *UNESCO Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļa*. Nedēļas mērķis ir veicināt medijpratības un informācijpratības attīstību dažādās sabiedrības vecuma grupās, lai uzlabotu cilvēku kritiskās domāšanas prasmes informācijas, mediju un tehnoloģiju jautājumos, kā arī sekmētu pilsonisko līdzdalību, pašizpaušmi, ekonomisko attīstību un cīņu ar dezinformāciju un maldinošu informāciju. 2024. gada nedēļas tēma bija Informācijas jaunie digitālie apvāršņi: medijpratība un informācijpratība sabiedrības interesēm.

Latvijā Pasaules medijpratības un informācijpratības nedēļas norišu organizēšanā ir iesaistīta Valsts kanceleja, Kultūras ministrija, UNESCO LNK un citas organizācijas un tās laikā tika rīkotas dažādas aktivitātes. 24. oktobrī Valsts kancelejā notika nedēļas atklāšanas pasākums, kurā ar atskatu uz medijpratības un informācijpratības aktualitātēm Latvijā un pasaulē uzstājās pārstāvji no Valsts kancelejas, Kultūras ministrijas, UNESCO LNK, Ārlietu ministrijas, kā arī norisinājās publiska diskusija ar mediju redaktoriem un medijpratības ekspertiem „Dezinformācijas atmaskošanas un medijpratības veiksmes un neražas”.

Starptautiskā pirmiedzīvotāju valodu desmitgade (2022–2032)

Starptautiskās *Pirmiedzīvotāju valodu desmitgades* (2022–2032) mērķis ir vērst uzmanību uz pirmiedzīvotāju valodu izžušanu un nepieciešamību tās saglabāt, veicinot pirmiedzīvotāju iespējas savas valodas izmantošanā. Latvijas pirmiedzīvotāju valoda ir lībiešu, kura ir viena no pasaules apdraudētākajām valodām, tāpēc Desmitgades īstenošanā ir nozīmīgi nodrošināt lībiešu valodas pastāvēšanu. Latvija ir pārstāvēta arī Starptautiskās pirmiedzīvotāju valodu desmitgades darba grupā, tajā aktīvi darbojas Latvijas Universitātes Lībiešu institūta direktors Valts Ernštreits.

2024. gadu iezīmēja UNESCO LNK, LU Lībiešu institūta un Latvijas Nacionālā kultūras centra kopīgi izveidotais kalendārs „Lībiešu putnu ceļš”, kas sniedza ieskatu Lībiešu mantojuma gada (2023. gads) un ANO Pirmiedzīvotāju valodu desmitgades norisēs. UNESCO LNK sadarbībā ar LU Lībiešu institūtu sagatavoja un iesniedza labās prakses aprakstu UNESCO tiešsaistes publikācijai „10 receptes ilgtspējīgai attīstībai, viena kopīga sastāvdaļa: pirmiedzīvotāju valodas” par UNESCO Līdzdalības programmas projekta „Kultūras iedzīvināšana: kultūrpratība mantojuma saglabāšanai un izmantošanai digitālajā laikmetā” ietvaros sagatavoto metodisko materiālu par kultūrpratību un jauniešu iesaisti vietējās kultūras un valodu bagātības iepazīšanā. UNESCO LNK pārstāvis piedalījās arī Latvijas Televīzijas projektā „Lībieši. Tad un tagad”, kurā stāstīts par lībiešu kultūru un valodu.

Plāni 2025. gadam

- UNESCO Latvijas Nacionālā komisija īsteno darbības stratēģijā 2022.–2029. gadam noteiktos stratēģiskos mērķus un rīcības virzienus.
- Turpinās aktīvu sadarbību ar UNESCO Asociēto skolu projekta dalīb skolām, atmiņas institūcijām, kuras glabā UNESCO programmas „Pasaules atmiņa” dokumentārā mantojuma nominācijas, Latvijas pašvaldībām, kuru teritorijā atrodas UNESCO starptautiskajos un nacionālajos sarakstos iekļautās materiālās un nemateriālās kultūras un dabas mantojuma vērtības, UNESCO katedrām augstākajās mācību iestādēs, kā arī citiem valsts, pašvaldību un nevalstisko organizāciju sadarbības partneriem, lai nodrošinātu UNESCO programmu īstenošanu.
- Nodrošinās Latvijas interešu pārstāvniecību UNESCO un ar to saistītajās starpvaldību institūcijās un starptautiskos pasākumos.
- Darbosies dažādu līmeņu konsultatīvajās institūcijās, padomēs, komisijās un darba grupās, kas atbilst UNESCO mandāta jomām.
- Popularizēs UNESCO konvencijas, īpašu uzmanību pievēršot UNESCO Konvencijas par kultūras izpausmju daudzveidības aizsardzību un veicināšanu 20. gadadienas atzīmēšanai.
- Saskaņā ar Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrijas un UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas sadarbības līgumu nodrošinās konsultatīvās padomes „Izglītība visiem” sekretariāta darbību un īsteno aktivitātes, kas saistītas UNESCO rīcības ietvara dokumenta „Izglītība 2030” un „Izglītība ilgtspējīgai attīstībai 2030” iniciatīvām.
- Īsteno UNESCO Līdzdalības programmas 2024.–2025. gadam atbalstīto projektu „Muzeji un bibliotēkas mieram un izturētspējai”.
- Koordinēs UNESCO dokumentārā mantojuma programmas „Pasaules atmiņa” Latvijas nacionāla reģistra papildināšanas procesu.
- Regulāri nodrošinās informācijas tālāknodošanu un apmaiņu par UNESCO mandāta jautājumiem ar sadarbības partneriem un uzturēs pastāvīgu dialogu ar plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību, informāciju izvietojot interneta vietnē www.unesco.lv un sociālo tīklu vietņu kontos.

www.unesco.lv

[www.facebook.com/
UNESCOLNK](https://www.facebook.com/UNESCOLNK)

[x.com/
#!/UNESCO_LNK](https://x.com/#!/UNESCO_LNK)

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Meistaru iela 10, Rīga, LV-1050

Tālrunis: 67325109

office@unesco.lv

www.unesco.lv

Seko jiet UNESCO LNK jaunumiem:

<https://www.unesco.lv/lv>

www.facebook.com/UNESCOLNK

https://x.com/#!/UNESCO_LNK

<http://www.youtube.com/unescovideo/>